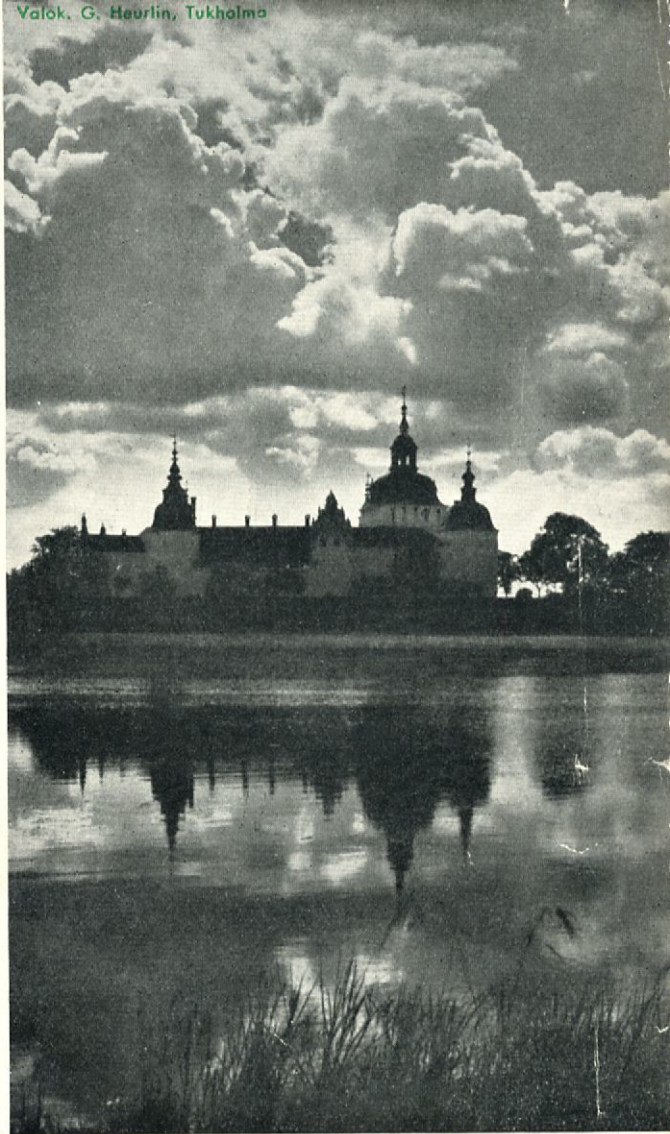

Valok. G. Heurlin, Tukholma

RUOTSI

SVENSKA TRAFIKFÖRBUNDET IN JULKAISEMA
LYHYT KUNNUS, TOIMITTANUT E. HJELT-CAJANUS

JULKAISU No A 9

RUOTSINMAAN YLEISKARTTA

Taalainmaa.

ALKULAUSE.

KUN TARKASTAMME POHJOIS-EUROOPAN karttaa, kiintyy katseemme omituisenmuotoiseen Skandinavian niemimaahan. Sen tyvessä näemme Suomenmaan ojentavan kätensä länteen päin Kölin vuorijonon kummallakin puolen vastaan tulevia Ruotsia ja Norjaa kohden. Käden kärjessä kolme skandinavilaista valtakuntaa kohtaavat toisensa yhteisen rajapyykin ympärillä.

Yhteinen on niiden historiakin läpi aikojen ollut. Ruotsi, jossa asutus on vanhin, on ollut keskuksena, josta varsinkin Suomeen päin länsimainen kulttuuri, länsimaiset käsitteet ja kristinusko ovat levinneet. Aina vuoteen 1809 asti on Ruotsin ja Suomen kehitys kulkenut rinnakkain; vasta tämän jälkeen niiden tiet erkanevat. Suomen pyrkiessä rajamaan ristiaallokossa toisinaan toivehikkaiden, toisinaan toivottomien taistelujen kautta itsenäisyyteen, on Ruotsi rauhallisesti edistynyt keskeytymättömässä kehityksessään. Kulttuurimaana on Ruotsi nyttemmin Euroopan ensimmäisiä ja esim. tieteellisten keksintöjen alalla on sen kansa saavuttanut maailmanmaineen.

Maantieteellisestikin Ruotsilla ja Suomella on paljon yhteistä. Keski- ja Pohjois-Ruotsin maisemat muistuttavat Suomea: Täälläkin tapaa metsäisiä salomaita, siintäviä järviä ja merenrannikolla runsaan saariston. Pitkät pimeät talvet ja valoisat kesät ovat myös yhteisiä, nimitykset »tuhansien järvien» ja »kesäyön auringon» maa sopivat kummallekin.

Kaiken tämän johdosta moni suomalainen arvelee, ettei hänellä ole Ruotsissa mitään uutta tai mielenkiintoista nähtävänä tai opittavana, mutta siinä hän suuresti erehtyy. Niinkuin Ruotsi on maantieteellisesti lähempänä luonnon ihmeellistä lämmityslaitetta — Golfvirtaa — ja sen johdosta ilmastollisesti onnellisemmassa asemassa, niin on kansan poliittinen ja taloudellinenkin kehitys täällä kulkenut tasaisempia taipaleita kuin Suomessa. Ruotsin luonto on rikkaampi ja vaihtelevampi, olosuhteet avarammat ja toisin kehittyneet.

Mutta yhteiset piirteet luovat ymmärtämyksen, joka helpommin kuin vento vieraassa maassa avaa kävijän silmät ja sydämen. Suomenmaan kartalla kurottuva käsi kohtaa Pohjanlahden toisella puolen ystävän käden.

JOHDANTO.

RUOTSIN VALTAKUNTA käsittää varsinaisen Skandinavian niemimaan itäisen puoliskon. Maan eteläisin kärki — Smyge huk — sijaitsee $55^{\circ}20'$ ja sen pohjoisin kohta — »Kolmenvaltakunnan rajapyykki» Kolttajauren rannalla $69^{\circ}4'$ p. l:llä. Läntisin — Stora Drammenin kari Kattegatissa — on $10^{\circ}58'$ ja itäisin — Katajan saari Tornion edustalla — $24^{\circ}10'$ Greenwichistä itään. Ruotsin kartta-kuva muistuttaa sukkaa, jonka kärki etelässä kääntyy Tanskaan päin, kantapää on Tukholman tienoilla, pohkeet Merenkurkussa, kun taas Suomen raja piirtää sen yläreunaa ja Norjan raja etusivua. Pohjoisesta etelään tämä »sukka» on 1.574 km pitkä, leveimmän kohdan ollessa vain 499 km. Pinta-alaltaan Ruotsi on 448.091,47 neliökilometriä; ympäräysmitta on 9.817 km.

Maan rajat ovat miltei kauttaaltaan luonnollisia. 563 km pitkä Suomen raja seuraa Muonion ja Tornion jokia, 1657 km:n pituinen Norjan raja kulkee Kölin vuorijonoa pitkin ja loput on merenrantaa: suoraviivaisesti laskettuna n. 2.500 km, mutta niemien ja lahtien rantoja kierrellen 7.624 km.

Huomattava on myös maan suuri kaltevuus. Kölin vuoristo lännessä kohoaa lähes kaksituhatta metriä yli merenpinnan, jonka tasalle maa painuu kaakkoon päin vain n. 400–500 km:n matkalla. Korkeimmat vuorenhuiput: Lapin *Kebnekaise* (2.123 m), Härjedalenin *Helagsfjället* (1.796 m) ja Jämtlannin *Storsylen* (1.762 m) kantavat ikuisen lumen vaippaa hartioillaan. Vuoristosta virtaavien, vesirikkaiden jokien matka mereen on siis lyhyt ja jyrkkä muodostaen korkeita könkäitä ja voimakkaita koskia. Suomen vesistöjen yhteenlasketun vesivoiman ollessa n. 2.600.000 hv, on Ruotsin koko vesivoima arvioitu n. 17.000.000 hv:ksi, vaikka siitä toistaiseksi (v. 1924) vain 1.375.000 hv on saatettu teollisuuden palvelukseen.

Skånen viljava tasanko.

Visingsborgin rauniot, Östergötland.

Ylläesitettyjen seikkojen perusteella on helppo käsittää, että Ruotsin ilmasto ja luonto on sen eri puolilla varsin erilainen. Etelässä, meren ympäröimässä Skånessa on ilmasto lämmin ja lauhkea, talvet tavallisesti lumettomat ja kesät kosteat; vuoden keskilämpö on täällä $+7,4^{\circ}\text{C}$. Pohjoisessa taas, esim. Karesuandossa, on vastaava luku $-2,8^{\circ}\text{C}$. Rantamaiden rikas kasvillisuus nousee viljavia jokilaaksoja myöten keskelle suuria metsämaita, joiden takana tunturien aavikot avautuvat. Kun vielä ottaa huomioon, että vuorissa on yhä mittamattomia malmiaarteita ja eteläisen, viljavan tasangon uumenista saadaan kivihiiltä — kumpikin ihmiskunnan tärkeimpiä tarveaineita — voinee täydellä syyllä sanoa, että Ruotsinmaata luodessaan Luoja ei antimiaan säästellyt.

Vuoden 1926 alussa oli Ruotsin väkiluku 6.053.562, joista 1.870.750 kaupunkilaista ja 4.182.812 maaseutulaista. Vieraista kansanaineksista ovat suomalaiset ja lappalaiset huomattavimmat varsinkin Pohjois-Ruotsissa. Heidän lukunsa ei kuitenkaan ole suuri, suomalaisia on n. 25.000 ja lappalaisia n. 7.000.

On todettu, että Ruotsinmaa on ollut yhtäjaksoisesti asuttuna ainakin 5.000 vuotta, mutta täällä on löydetty 10.000 vuotta vanhojakin ihmisasumusten jälkiä. Mitä rotua nämä alkuasukkaat ovat olleet, sitä ei ole voitu määritellä, mutta nykyinen kansa — ruotsalaiset — ovat asuneet täällä ainakin myöhemmän kivikauden ajoilta asti (n. v. 3000 e. Kr.). Ruotsin historiallinen aika alkaa kuitenkin vasta rautakauden aikana n. 500 v. e. Kr. Näiden aikojen tapahtumista kertovat hyvin säilyneet kivipiirroukset (runskrift = riimukirjoitukset). N. v. 700 j. Kr. kuningas Ingjald yhdisti

Märgården Taalalainen talo.

eri maakunnat yhteiseksi Ruotsin valtakunnaksi. Nyt alkoi viikinkien aika, jolloin ruotsalaiset purjehtivat laivoillaan sota- ja ryöstöretkille pitkin Euroopan rannikkoja ja jokia kooten kotimaahan sekä aineellisia että henkisiä aarteita. Tätä tietä kristinuskokin tuli maahan ja n. v. 1000 Ruotsi sai ensimmäisen kristityn kuninkaansa. Pyhän Eerikin ristiretki Suomeen (n. v. 1154—1157) yhdisti Suomen Ruotsin valtakuntaan ja siitä lähtien näitten maitten historia on yhteinen aina vuoteen 1809.

Mahtavimmillaan Ruotsi oli Uuden ajan alku- ja keskivaiheilla (1611—1718) Vaasa-kuninkaitten ja edelleen Kaarlele aikana. Silloin Ruotsin aluetta olivat miltei kaikki Itämeren rannikkomaat, Kaarle XII:n onnettomien sotien jälkeen suurvalta kukistui, pieneten pienenemistään, ja kun Venäjä v. 1809 valloitti Suomen, supistui Ruotsi nykyisiin rajoihinsa. Sen jälkeen on maassa vallinnut rauha, Euroopassa 1800—1900-luvuilla raivonneet sodat eivät ole ulottuneet Ruotsin suojatuille rajoille. V. 1814 solmittu poliittinen yhteys Norjan kanssa purettiin jälleen sovinnossa v. 1905.

Kaiken aikaa Ruotsi on pysynyt kuningaskuntana, vaikka kansan valpas ja itsenäinen luonne on kehittänyt kansanvaltaisen valtiomuodon, joka suuresti rajoittaa kuninkaan valtaa. Valtiopäivät, alkuaan nelisäätyiset kuten ennen Suomessakin, muodostettiin v. 1866 kaksikamarisiksi. Vaalit ovat suhteelliset ja vaalikelpoisia ovat 24 vuotta täyttäneet kansalaiset, miehet ja naiset. Vaalit ensimmäiseen kamariin tapahtuvat joka kahdeksas, toiseen joka neljäs vuosi.

Hallinnollisesti Ruotsi on jaettu 25 lääniin kutakuinkin vastaten muinaisia pikkuvaltioita, joista valtakunta on

yhdistetty. Laajemmassa merkityksessä Ruotsi jakautuu kolmeen pääosaan: *Götaland*, Götanmaa, johon luetaan Etelä-Ruotsin maakunnat, *Svealand*, Sveanmaa, käsittäen keskiosan ja *Norrland* (Pohjanmaa, Länsi-Pohja), johon kuuluu enemmän kuin puolet maan koko pinta-alasta.

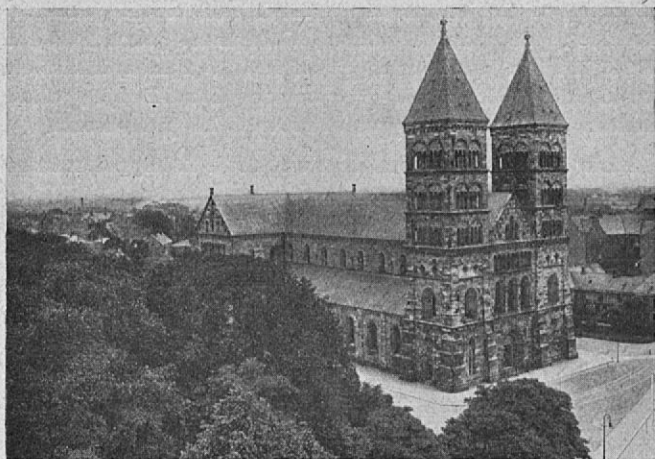
Kirkollisessa suhteessa maa on jaettu 12 hiippakuntaan, nimittäin Uppsalan, Linköpingin, Skaran, Strängnäsän, Västeråsän, Växsjön, Lundin, Göteborgin, Karlstadin, Hernösandin, Luleån (Luulajan) ja Visbyn hiippakuntiin. — Yliopistoja on maassa kaksi — Uppsalassa ja Lundissa — sekä korkeakouluja kahdeksan.

Ruotsin liikenne-olot ovat erinomaiset. Ruotsalaiset rautatiet, matkustajalaivat ja ilmareitit ovat kuuluisat mukavuudestaan ja täsmällisyydestään. Yöpikajunissa on aina I, II ja III-luokan makuuvaunuja; pitkämatkaisia päiväjunia seuraa miltei poikkeuksetta ruokailuvaunu. N. 450 km:n pituinen Tukholman-Göteborgin rata on sähköistetty ja toinen suunnilleen yhtä pitkä sähkörata johtaa Luulajasta Pohjanlahden rannalta Kirunan ja Jällivaaran suurten kaivosyhdyskuntain kautta Lapin tuntureita uhmaten Narvikiin kaupunkiin Atlantinmeren rannalle.

Yli koko Ruotsinmaan on järjestetty autoliikenne, joka välittää yhteyttä kaukaisimpiinkin seutuihin. Maantiet ovat myös yleensä hyvät ja yhä useammat sekä koti- että ulkomalaiset matkailijat matkustelevat nyttemmin omissa autoissaan. Järvillä ja joilla sekä meren saaristossa säännöllisesti kulkevat höyry- ja moottorialukset tarjoavat myös tilaisuuksia mitä ihanimpiin ja vaihtelevimpiin retkeilyihin. — Hotelliolot ovat hyvät, jopa paikoin mallikelpoiset.

Abiskon matkailija-asema Tornionjärven rannalla.

Lundin tuomiokirkko.

ETELÄ RUOTSI.

Kolmelta puolen meri huuhtoo Ruotsin eteläisimmän maakunnan, *Skånen* rantoja: kaakossa ja etelässä aava, tumma Itämeri, lounaassa kimalteleva, sininen Öresund, »maailman kaunein salmi» ja lännessä kirkasvesinen Kattegatt, johon Pohjanmeren vihreät vaahtopääaallot painuvat. Loivasti nousten ja laskien aukea maisemakin jatkuu rannikolta sisämaahan päin. Sametinsileät vehnä- ja sokerijuurikaskentät leviävät silmänkantamattomiin. Puiden reunustamat maantiet piirtävät niihin suoraviivaisia varjojuoviaan. Siellä täällä näkyy maisemassa tummempia täpliä: ne ovat pyökki- ja tammimetsiä, tai paremminkin puistoja, joiden siimeksessä saksanhirvet ja kauriit asustavat. Puitten latvojen yläpuolelle kohoaa tavallisesti vanhan valkoisen kirkon tai komean linnan katos. Valkoisia, olkitattoisia talonpoikaistaloja puutarhoineen on siroteltuina kuin sokeripalasia vihreiden tai punaruskeiden peltojen keskelle. Kiviä ei peltovainoilla tapaa. Mutta seudun rauhallista runollisuutta kuitenkin paikka paikoin kohoavat tehdaspiiput keskeyttävät muistuttaen katsojalle, että Skånessa sijaitsevat myös Ruotsin kivihiilikaivokset ja suurimmat sementti- ja sokeritehtaat. — Pohjoisempana olevasta vuoristosta kurottautuu tänne kolme harjua: itään Lindeneråsen, keskelle Söderåsen ja länteen Hallandsåsen, joitten maa on kallioista ja joiden rinteillä tammi ja havupuutkin viihtyvät.

Hälsingborg.

Skånen useimmat kaupungit sijaitsevat luonnollisesti meren rannalla ja monet niistä ovat hyvin vanhoja. Huomattavin on Malmö, kooltaan Ruotsin kaupungeista kolmas järjestyksessä (n. 116.300 as.). Se on Öresundin rannalla vastapäätä Tanskan pääkaupunkia Kööpenhaminaa; vilkas höyrylautta- ja laivaliike välittää yhteyttä kaupungista toiseen. Malmöstä pohjoiseen on pieni Landskronan kaupunki ihanine puutarhoineen. Kolmas kaupunki samalla rannalla on Helsingborg, tanskalaista Helsingör-kaupunkia vastapäätä. Tässä on salmen kapein kohta, jonka yli kuljetaan lautalla.

Skånen etelärannalla on Trälleborg, josta Ruotsin ja Saksan välillä kulkevat junat kuljetetaan lautalla Itämeren etelärannalla olevaan Sassnitzin kaupunkiin tai päinvastoin. Trälleborgista itään on vanha, saksalaismallinen Ystad.

Kuuluisin Skånen kaupungeista on kuitenkin yliopisto-kaupunki Lund, jonka suuri, kaksitorninen tuomiokirkko rakennettiin Pyhän Knuutin aikana (n. v. 1100). Kirkon holvipylväässään on kivettynyt kuva jättiläisestä nimeltä »Finn», joka yritti estää kirkon rakentamista.

Skånen merenrannikolla on myös monta kylpylää: Ystad ja Falsterbo (viimemainittu Ruotsin hienoin kesäkylpylä) ovat Itämeren rannalla, Bjärred ja Ramlösa Öresundissa, Mölle sijaitsee Hallandinharjun Kattegattiin pistävän uloimman niemen, omituisen Kullabergin kärjessä ja Skåldervik, Ängelholm, Båstad ja Malen siitä pohjoiseen. Viime-

Kuuluisa Hagabergin pientila Smålandissa. Omistaja maanvilj. P. J. Rösö.

mainittujen kohdalla korkea harju muodostaa Välimeren rantoja muistuttavan, ihanan maiseman.

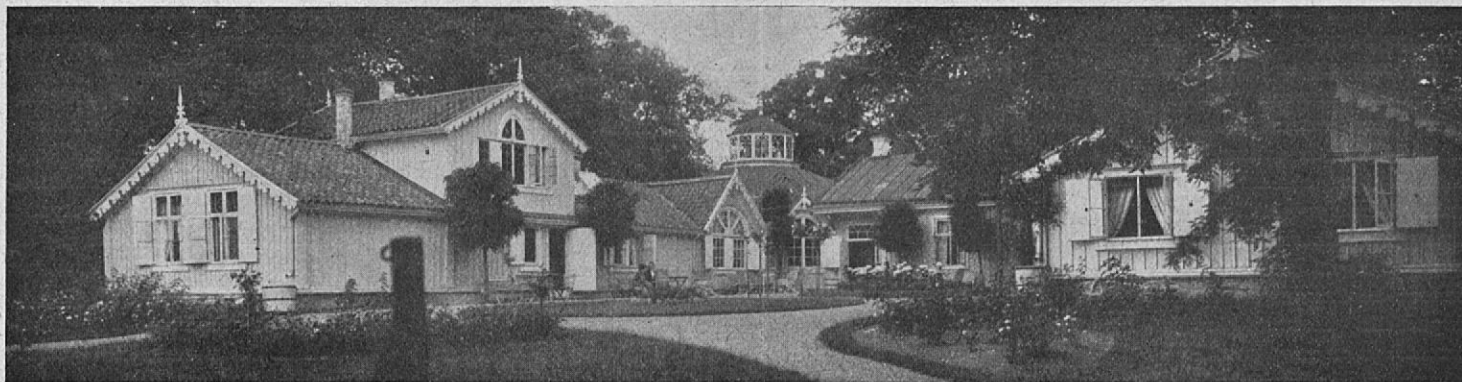
Skånesta itään on *Blekinge*. Sen edustalla alkaa Itämeren saaristo, mutta lempeänä, hymyilevänä kuin se, jonka ei koskaan ole pakko kestää pakkasta ja jäätä. Ihmeen ihana on Blekingen maisema. Pohjoista vastaan sitä suojaa pengermittain kohoava vuoristo, johon etelään päin virtaavat joet ovat uurtaneet sanomattoman viljaviksi muodostuneita laaksoja. Vuorilta alaspäin vaeltava kasvisto sekoittuu merenrannikon etelämaiseen kasvillisuuteen, joka siten saavuttaa ylenpalttisen runsauden. Blekingeä nimitetäänkin »Ruotsin puutarhaksi». Täällä viljellään esim.

Båstad Hallandinharjun juurella.

hyötymansikoita y. m. puutarhakasveja neliökilometrittain mitattavissa puutarhamaissa.

Kuuluisin kylpypaikka merenrannalla on Ronneby ja siitä itään on Karlskronan vanha sotasatama, johon todellakin kannattaa tutustua. Vähän matkaa Karlskronasta on Skärvan herraskartano, jossa kuuluisa englantilais-syntyinen amiraali F. H. af Chapman asui. C. oleskeli 1760-luvulla Suomessa, rakennuttaen silloisessa Viaporissa laivaston, joka kuningas Kustaa III:n sodassa Venäjää vastaan saavutti mainetta puolustaessaan Suomen rannikkoa. Skärvan talon omistaa nykyjään kreivi Wachtmeister ja siellä on kaikki pysytetty samanlaisena kuin C:n elinaikana.

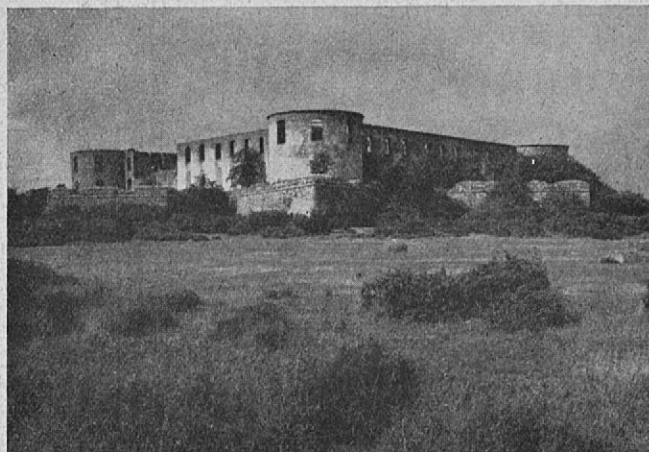
Skärvan kartano Blekingessä.

Kalmarin linna.

Blekingen pohjoispuolella on *Småland*. Kansantaru kertoo, että kun Jumala loi Ruotsinmaan, uskoi hän Smålandin luomisen Pietarille. Apostoli teki parastaan, mutta tottumaton tällaiseen työhön kun oli, hän unohti yhtä ja toista. *Småland* on karuluontoista, kivikkomaata. Pienet ovat ihmisten raivaamat pellot, suot suuret, metsät laajat ja järvet epälukuisat. Suomalaiselle maiseman sävy on tuttu ja tunnelma kotoinen.

Itämeren rannalla oleva saaristo on ihana. Ulompana, vähän matkaa Smålandin rannasta ja sen suuntainen on pitkä, kapeasaari, *Öland*, jonka luonto on sangen omituinen ja ilmasto ihmeen lauhkea. Suunnilleen saaren keskikohdalla, Kalmarin salmen rannalla on Borgholman kylpylä, jonka läheisyyteen Ruotsin kuningatar Viktoria on rakennuttanut itselleen »Solliden» nimisen kesäasunnon ja jonka yläpuolella korkealla rantatörmällä ovat muhkean Borgholman linnan rauniot.

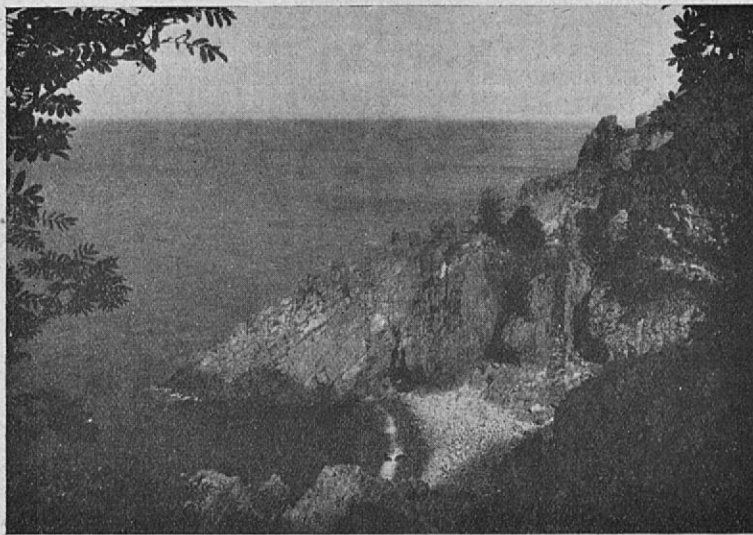

Borgholman linnanrauniot.

Mannermaalla, *Ölandia* vastapäätä, on Kalmarin kaupunki, jota muinoin nimitettiin »Ruotsin avaimeksi». Kalmarin nimi mainitaan usein Ruotsin historiassa. Vanhan linnan muurien juurella on monta taistelua taisteltu.

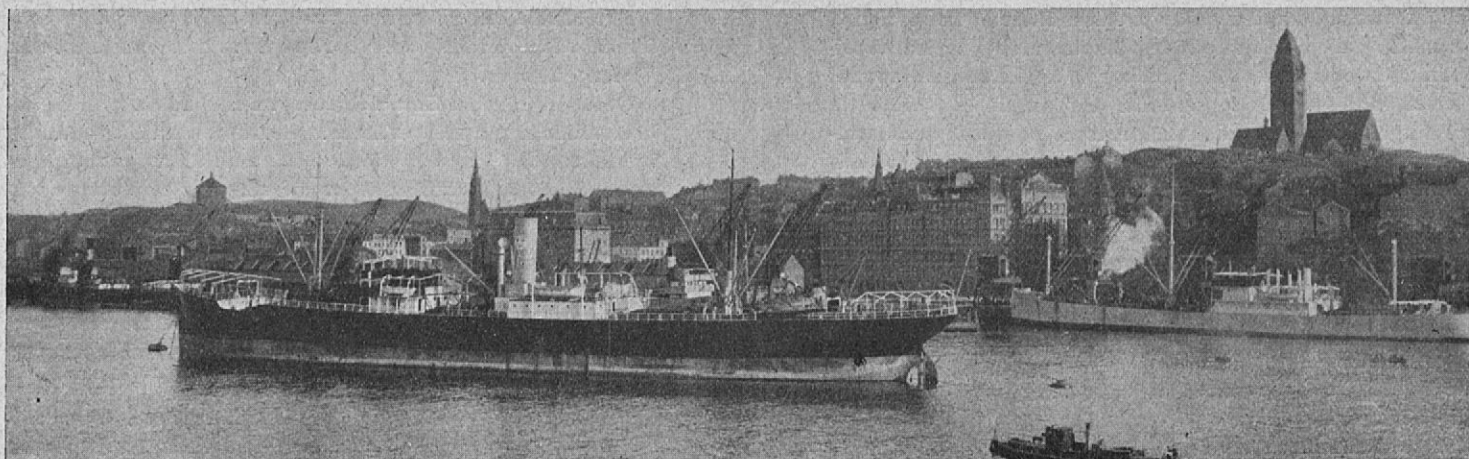
Halland, Skånen pohjoispuolella, Kattegatin rannan suun-

tainen lääni, on luonteeltaan aivan toisenlainen. Lähinnä merenrantaa on maa alituisen länsituulen puremaa, miltei autiota, mutta kohoa vähitellen pengermittain ylemmäksi ja muodostuu hedelmällisemmäksi, kuta kauemmas rannasta tullaan. Vuorten suojissa piilee pikkukaupunkeja, jotka ovat herttaisen runollisia. Tylösandin kylpylä lähellä Halmstadin kaupunkia sekä Mellbystrand lähellä Laholmia ovat hyvin suosittuja. Kuuluisampi on kuitenkin Varbergin kylpylä, joka on kasvanut samannimisen linnoituksen ympärille.

Valtameren aallot huuhtovat Ruotsin länsirannikkoo (Mölle).

Göteborgin satama.

GÖTEBORG JA LÄNSI-RUOTSI.

Ennen vuotta 1658 kuuluivat nykyisen Ruotsin eteläiset ja läntiset maakunnat Tanskaan ja Norjaan. Kattegatin rannalla Ruotsilla siihen mennessä oli vain kapea maa-kaistale suuren Götaälv-virran suun kummallakin puolen. Useampaan kertaan ruotsalaiset yrittivät perustaa kauppapaikkoja tälle kohdalle meren rannikkoa, mutta joka kerta tanskalaiset hävittivät ne. Näistä muinaisista kaupungeista on viime aikoina kaivettu esiin mielenkiintoisia jätteitä.

Vuonna 1619 suuri kuningas Kustaa II Adolf päätti uudelleen rakentaa kaupungin tälle kohdalle ja kohtalo salli hänen toimenpiteensä menestyä entisiä yrityksiä paremmin.

Göteborg on nyt Tukholman jälkeen Ruotsin kaupungeista suurin (asukkaita $\frac{1}{2}$ 1926 231.007) ja merikaupunkina se on pääkaupunkia suurempikin. Göteborgista on säännöllinen laivayhteys miltei kaikkiin maailman ääriin

ja sen kauppalaivasto käsittää 365.000 tonnia (Suomen koko kauppalaivasto on 210.000 t.). Göteborg on huomattava kaupp- ja teollisuuskeskus.

Göteborgin asema on hyvin kaunis. Götaälv-virta kulkee kaupungin keskitse muodostaen luonnollisen sataman, joka vähitellen avartuu merelle päin. Laivoja läheltä ja kaukaa tungeksii joella tavoitellen pääsyä äärettömän pitkiin

kivilaitureihin. Göteborgin satamarakennukset ovat täysin uudenaikaiset ja sangen suurenmoiset.

Kaupungin ihanat puistot ja puutarhat ovat maankuulut, varsinkin »Trädgårdsföreningen» (Puutarhayhdistys) ja »Slottsskogen» (Linnanpuisto). Vanhat kanavat ja vallihaudat, jotka antavat keskikaupungille omituisen hollantilaisen leiman, ovat Kustaa II Adolfin tänne kaupunkia suunnittelemaan kutsumien hollantilaisten arkkitehtien rakennuttamia.

Göteborg on rikas kaupunki, mutta asukkaat ovat oivaltaneet rikkauten velvoituk-

Göteborg: Museo ja Saksalainen kirkko.

set. Enemmän kuin missään muussa Ruotsin kaupungissa on täällä varoja lahjoitettu hyväntekeväisyys- ja kulttuuri-pyrintöjen edistämiseksi. Göteborgin korkeakoulut ja muut yleiset laitokset sivistyselämän eri aloilla ovat Ruotsin etevimpiä. Taide- ja musiikkiharrastus on täällä huomattavan suuri. Taidekokoelmissa on varsinkin uudempi kotimainen maalaustaide hyvin edustettuna ja aivan erikoisen mielenkiintoisia ovat luonnontieteellinen museo sekä kansantieteellis - historialliset kokoelmat vanhassa museossa. Tämä n. k. »Gamla Muséet», oli alkuaan Svenska Ostindiska Kompaniet'in (Ruotsin Itäintialaisen kauppaseuran) konttorina. Näkemisen arvoinen on myös Röhss Konstmuseum, taideteollisuusmuseo, jossa varsinkin kauniit kirjateokset, kiinalaiset taide-esineet, kudonnat y. m. käsityöt herättävät huomiota.

Göteborgin entisestä linnoituksesta ei enää ole kuin vähäisiä vallej jäljellä, mutta virrassa olevalla kalliosaarella on keskiaikaisen Bohuslinnan suurenmoiset rauniot.

Vähän matkaa kaupungista jokea ylöspäin mennessä saavutaan Trollhättan'in kuuluisalle vesiputoukselle. Tosin osa Trollhättan'in voimaa on nyttemmin teollisuuden palveluksessa, mutta vieläkin putous on komea ja maisema sen ympärillä on säilyttänyt jylhänkauniin luonteensa. Voimalaitoksen turbiinit kehittävät nykyään n. 170.000 hv., mutta lisärakennuksien avulla vettä patoamalla on tämä luku laskelmien mukaan kohotettavissa aina 425.000 hv:ksi.

Putouksen ohi rakennettu kanava on myös mielenkiintoinen. Sen kautta voivat 1.400 tonnin laivatkin nousta Vänern-järveen.

Göteborgin pohjoispuolella oleva maakunta on *Bohuslän*, muinoin nimeltä »Viken». Asutus on näillä seuduilla hyvin vanhaa, onpa löydetty 5.000 vuottakin vanhoja hautoja. Sileissä kallioissa on myös säilynyt n. 3.000 vuotta sitten kaiverrettuja, erittäin taiteellisia kivipiirroksia, jotka

esittävät senaikuisia ihmisiä, eläimiä, aseita ja laivoja.

Kallioisiin rantoihin on meriikajajoista syövyttänyt syviä lahtia ja vuonoja, jotka kapeina ja kiemurtelevina tunkeutuvat kauas sisämaahan. Niemekkeistä on ohjennut palasia saaristoksi, jonka ihanuutta lisää valtameren läpikuultavan veden viehätys. Tässä saaristossa asuu kalastajaväestö, joka ammoisista ajoista asti on harjoittanut valtamerikalastusta, joka onkin tämän seudun pääelinkeinona.

Pitkin rannikkoa, Göteborgista Norjan rajalle asti, on useita kylpylöitä ja kalastajakylä, joissa kesäisin tavallisesti on paljon kesävieraita ja joihin

on helppo päästä sekä rautateitse että laivoilla. Lähinnä Göteborgia ovat Styrso ja Långedrag suosituimmat, etäämpänä ovat hienoston kylpylät Särö ja Marstrand, viimeainittu 17-vuosisadalla rakennetun suuren linnoituksen juurella, sekä pohjoisempana vilkkaat Lysekil ja Fiskebäckskil.

Kauneudesta kuuluisassa seudussa syvälle sisämaahan pistävän lahden pohjukassa on Uddevallan kaupunki ja Gustafsbergin kylpylä.

Kalastaja-alkuja Ruotsin länsirannikolla.

Götan kanava kiertele koivikossa.

GÖTA KANAL — GÖTAN KANAVA JA KESKI-RUOTSI.

Läpi Keski-Ruotsin, Göteborgista Tukholmaan, kulkee sinertävänä nauhana vesireitti, joka järvien ja jokien, sulkujen ja kanavien avulla yhdistää Kattegatin Itämereen. Tätä 56 penikulmaa pitkää reittiä nimitetään yhteisellä nimellä »Göta kanal» — Götan kanava. Luonnolliset järvet ja joet muodostavat $\frac{2}{3}$ tästä väylästä, loppuosa on kanavia. Sulkuja on 65.

Tätä laivareittiä haahmoteltiin jo 1500-luvulla, mutta suurenmoisen suunnitelma vaati vuosisatoja totentuakseen ja vasta v. 1832 se valmistui.

Mukavat matkustajalaivat välittävät liikettä tällä erinomaisen mielenkiintoisella matkailijareitillä, joka kulkee Ruotsin kauniimpien seutujen ja vanhimpien kulttuurikeskusten halki. Suomalaiset, joiden maassa vesireitit ovat luonnollisia ja vanhastaan tuttuja, tietävät, miten viihdyttävä tällainen vesimatka on sen mielestä, ken haluaa lepuuttaa hermojaan ja nauttia

Vadstenan linna.

luonnosta, joka kuvakirjana kannella mukavasti loikovalle katsojalle tarjoaa toinen toistaan kauniimpia kuvia. Ja laivan noustessa tai laskiessa suluissa voi matkailija astua maihin jaloittelemaan tai käväistä seudun nähtävyyksiä lähemmältä silmäilemässä.

Göteborgista matka ensin kulkee Götaälv-virtaa Trollhättanin kanavalle. Ensimmäiset sulut toimivat sähkövoimalla. Niissä laivat nousevat keskimäärin n. 7 m jokaisessa ja sulkuihin virtaa n. 110.000 l vettä sekunnissa. Kanava johtaa Vänern järveen, joka suuruudeltaan on Euroopan kolmas järvi. Sen rannalla on Vänersborgin kaupunki ja Leckön linna. Sivutettuaan nämä laiva joutuu Götan kanavan korkeimpaan keskiosaan, joka kohoaa 91,5 m merenp. y. pille. Saavutaan Vikenin ihanalle salojärvelle ja sieltä Bottensjön-nimiselle, josta laskendutaan Vättern järvelle. Laiva kulkee järven poikki Vadstenan vanhaan kaupunkiin, jossa komea linna ja Pyhän Birgittan perustama luostarikirkko herättävät huomiota. Vadstenasta kuljetaan järven itärantaa pohjoiseen päin Motalaan, josta alkaa

Komeana kohoaa Vätternin aalloista mahtava Omberg.

kanavan itäinen, epäilemättä kaunein osa. Kuljetaan Borenjärven yli ja saavutaan n. parin tunnin matkan päästä Berg'in suluille, joita on 15. Laivan viipyessä suluissa voi matkailija käydä katsomassa vanhaa Vretanluostarikirkkoa. Kanavan viimeinen osa kulkee Roxen ja Asplånga järvien kautta Söderköpingin somaan kylpylään, joka aikoinaan oli mahtava kauppakaupunki. Sen edustalla, Itämeren saarella, on Kustaa Vaasan linnan, Stegeborgin, rauniot. Tässä linnassa syntyi Suomen herttua, sittemmin kuningas Juhana III. Merenrantaa seuraten, kauniin saariston kautta tullaan Södertäljen kaupunkiin, josta samanniminen kanava johtaa uudelleen sisäjärvelle, ihalle Mälärlille ja Tukholman kaupunkiin.

Kuten tiettyä kuluu tällaiseen laivamatkaan verraten paljon aikaa. Koska nykyajan ihmisillä usein on kiire eikä heillä ole aikaa tai halua tehdä näin pitkää matkaa yksistään laivalla, on järjestetty nopeampikin matkailumahdollisuus autolla Göteborgista Jönköpingin kaupunkiin Vätterin etelärannalla, josta sitten on sopiva kanavalaivalla jatkaa edelleen. Autoreittikulkee *Västergötlandin* — Länsigötanmaan kauniimpien seutujen halki. Bohuslinnan raunioiden sivu tämäkin tie vie Leckön linnan ohi Vänerinrannalle. Linna on loistavan ylimyksen, Maunu Gabriel de la Gardien rakennuttama ja komeimpia muistoja Ruotsin mahtavuuden ajoilta. Lahden toisella rannalla kohoaa Kinnekullen vuori, jonka runsas kasvisto on maankuulu. Vuoren etelärinteellä näkyy Husabyn vanha kirkko ja siitä vähän etelämpänä on Västergötlandin vanhin kaupunki Skara, jossa jo 1000-luvulla oli piispanistuin ja jossa keskiajan kuninkaat ja suurmiehet asustivat. Entisestä komeudesta on enää jäljellä vain monasti poltettu ja ryöstetty, mutta nyt korjattu tuomiokirkko. Vähän matkan päässä Skarasta on Varnhemin kirkko. Tämä on Ruotsin kallisarvoisimpia muinaismuistoja, joka nyt on hellävaroen korjattu, joten vanha basilika näyttyy sellaisena, kuin sistersiläismunkkien hieno rakennustaito sen alkuaan loi. Kirkon muurien juurella toimitetaan paraikaa tutkimuksia ja onkin jo kaivettu esille temppelin vieressä olleen suuren luostarin perusmuurit.

Ribbagården nimisen hotellin juhlasali Grännassa.

Billingen-harjun yli tie johtaa Skövden kautta Vätterin rannalle Hjon kaupunkiin, joka sijaitsee viljavalla ja taaajaan asutulla tasangolla. Vastapäätä Hjota, järven toisella rannalla, kohoaa Vätterin aalloista komeana muurina mahdava Omberg. Vuoren harjanteelta on suurenmoinen näköala yli järven ja ikiajoista asutun seudun. Tänne ovat useat Ruotsin kuuluisat kirjailijat asettuneet asumaan. Täällä on Verner von Heidenstamin koti ja täällä asuivat August Strindberg sekä Ellen Key. Myös Prinssi Eugen on rakennuttanut tänne Örgården nimisen huvilansa. Ombergin takana on kasvistonsa ja varsinkin runsaan linnustonsa puolesta kuuluisa Tåkern järvi, josta kirjailija Bengt Berg kertoo mainioissa kirjoissaan.

Vätterin etelärannat kohoavat korkeiksi ja järvisuippeneet kapeaksi lahdeksi niiden väliin. Lahden suulla on Visingsö, pitkä, soikea saari omituisine etelämaalaisine kasvistoineen, vanhoine viikinkihautoineen ja linnanraunioineen.

Saari kuului aikoinaan Suomen historiassa tunnetun merkkimiehen, kreivi Pietari Brahen läänityksiin (Visingsborg). Vätterin lounaisrannalla on Habon ihmeellinen, lukemattomien seinämaalausten koristama vanha puukirkko.

Vätterin etelärannalla on iäkäs Jönköping, joka on säilyttänyt vanhan leimansa, vaikka se nykyään

on muodostunut tärkeäksi tehdaskaupungiksi. Lähellä Jönköpingiä on Suomessakin tehdastuotteistaan kuuluisa Huskvarna ja pohjoisempana runollinen pikkukaupunki Gränna.

Jönköpingistä voi matka jatkaa edelleen laivalla kanavatietä Tukholmaan, kuten edellä on kerrottu. Maantie Vätterin itäpuolella kulkee rikkaan *Östergötlandin* — Itägötanmaan halki. Huomattavimmat kaupungit tässä maakunnassa ovat Norrköping ja Linköping. Edellinen, tunnettu tehdaskaupunki, on syvän merenlahden, Bråvikenin perukassa. Pohjoisessa metsäisen Kolmården-harjun suojamana ja etelässä runsaan saariston reunustamana on Bråviken kadehdittavan kaunis. — Linköpingin vanha tuomiokirkko antaa kaupungille kunnianarvoisan leiman. Tältä kohdalta alkaa Kindan kanava kulkien etelään päin Östergötlandin kauniimpien seutujen halki, ohi komeiden linnojen ja herraskartanoiden.

Lentokuva Tukholmasta.

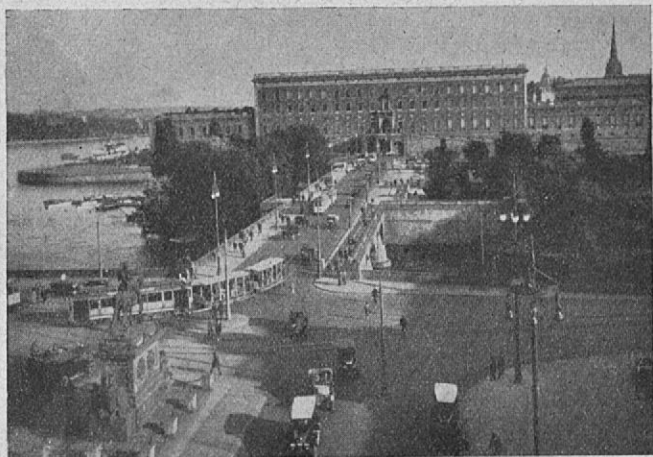
STOCKHOLM—TUKHOLMA.

Stockholm—Tukholma, maan pääkaupunki, on sekä asemansa että nopean kehityksensä johdosta muodostunut Ruotsin kansan henkisen ja taloudellisen elämän keskuksiksi. Täällä asuu kuningas, täällä hallitus ja valtiopäivät kokoontuvat, maan suurimmat tieteelliset ja taiteelliset laitokset ovat täällä ja tänne keskittyvät liikemaailmankin johtolangat.

Tukholma — alkuaan pieni kalastajakylä Mälarin laskujoessa olevalla saarella — sai kaupunginoikeudet n. v. 1250. Suuren vesireitin keskustassa sen asema oli oivallinen: lännessä laajat Mälarin vedet, idässä Itämeri. Eipä kummaa,

että kaupunki nopeasti edistyi ja ennen pitkää saavutti pääkaupungin arvon.

Saarella oleva *Gamla Staden* — Vanha Kaupunki on vieläkin säilynyt kapeine, kiemurtelevine kujineen ja keskiaikaisine rakennuksineen, joissa kaupungin hienosto asusti kuninkaan linnan läheisyydessä. Ennen vanhaan ihmisten oli pakko pysytellä yhdessä hakien turvaa vihollisten hyökkäyksiä vastaan. Sellaisen turvan tarjosi Tukholmaa ympäröivä virta ja siksi kaupunki kauan pysyteli saarella; mutta vähitellen tilanahtaus kävi liian tukaksi ja asutus levisi virran pohjois- ja eteläpuolelle. Rakennus toisensa perästä, linna toistaan komeampi kohosi virran rannoille, jotka siltojen avulla yhdistettiin saarella

Tukholma: Norrbro ja kuninkaan linna.

olevaan kaupunkiin. Kun tulipalo v. 1697 hävitti vanhan, keskiaikaisen kuninkaallisen linnan ja uusi, komea, Tessinin rakennuttama linna kohosi entisen paikalle, pääsi suoraviivainen, mahtavan yksinkertainen italialainen rakennustyyli muihinkin rakennuksiin nähden vallalle antaen Tukholman ulkomuodolle sen rauhallisen, suurpiirteisen leiman, joka sillä vieläkin on.

Korkea, vuorinen eteläranta — *Söder* — oli alkuaan aatelisten linnoille varattu, mutta jäi kun jäikin muusta

Tukholma: Nordiska Museet — Pohjoismainen museo.

Tukholma: Rikaritalo.

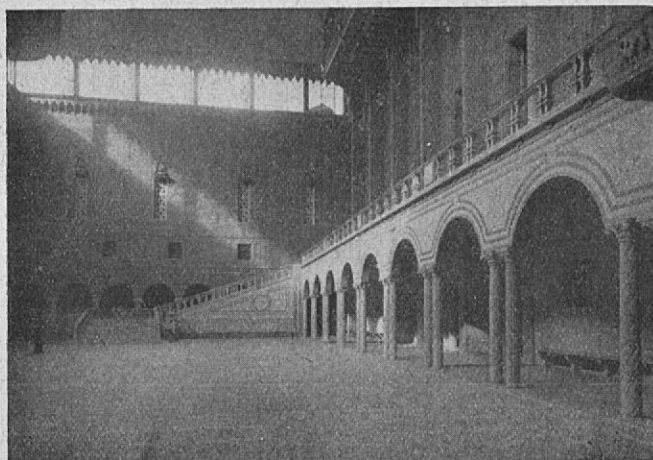
kaupungista hieman erilleen ja joutui vähitellen tehtaiden ja tehdasväestön haltuun. Pohjoisranta — *Norr* — oli maastoltaan mukavampi. Aikaa myöten siirtyikin liikekeskus tänne päin. Suurimmat pankit, kauppahuoneet, teatterit y. m. sijoitettiin tälle puolelle. *Norr* on nyt Tukholman vilkasliikkeisin osa, jossa uudistus ja parantelu lakkaamatta on käynnissä, vanhaa revitään ja uutta rakennetaan alituisen.

Mutta n. 1870—80 luvulla tämäkin alue kävi ahtaaksi ja

Tukholma: Kaupungintalo Mälaren rannalla.

Tukholma: Kaupungintalon »Sininen halli».

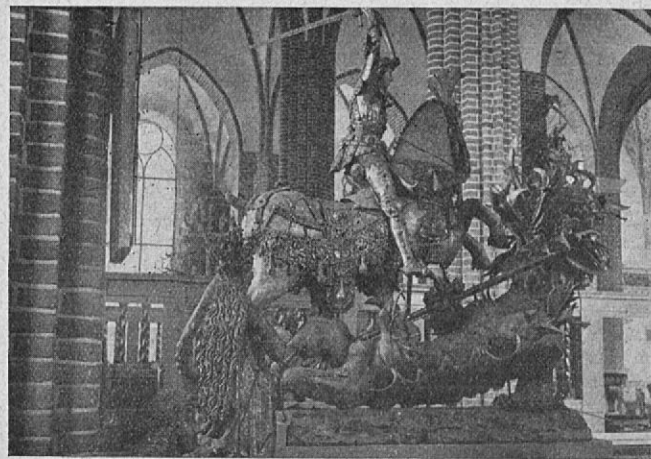
ihmiset siirtyivät yhä etemmäksi. Uudet kaupunginosat levisivät vanhasta kaupungista säteen muotoisesti joka suunnalle. Näin muodostuivat *Östermalm* koillisessa, *Vasa-staden* pohjoisessa, *Kungsholmen* lännessä, *Söderin* laaja esikaupunki etelässä ja viimeisinä aikoina *Diplomatstaden* idässä. Rakennusten tyyliä ja kaupunginosien erikoisluonnetta on valvottu, joten saavutettu yhteisvaikutelma on huomattavan ehyt. Mutta moni ei tyytynyt asumaan kivi-
katujen varsilla. Kulkuneuvojen kehittyessä siirtyi väkeä huvila-alueille Tukholman ympäristöön ja niin muodostuivat vähitellen lukuisat kauniit huvilayhdyskunnat, kuten Djursholm, Lidingö, Saltsjöbaden y. m., jotka kehiksenä ympäröivät varsinaista kaupunkia. Huvila-alueiden ja kaupungin välillä ovat laajat puutarhasiirtola-alueet tuhansine somine pikkurakennuksineen ja aidattuine puutarhatilkuineen.

Mutta itse kaupungissakin on suuria puutarhoja, viihtyisiä puistoja ja puistokatuja, kuten esim. Kungsträdgården (Kuninkaanpuisto), Humlegården (Humalisto) ja aivan harvinaisen kaunis Djurgården (Eläintarha) ynnä siihen kuuluva ainutlaatuinen ulkomuseo »Skansen».

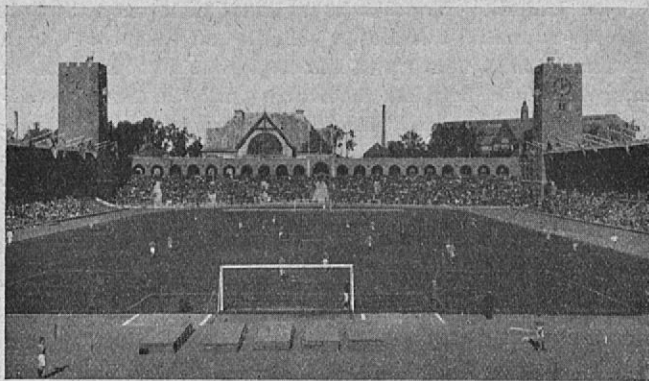
Tukholmasta on viimevuosina nopeasti kehittynyt suurkaupunki, jossa tätänykyä on n. 450.000 asukasta. Liike on vilkas ja tarkoin ohjattu. Raitio- ja autovaunulinjat ovat hyvin järjestetyt ja sekä henkilö- että tavara-autoja

vilisee kaduilla. Virralla höyrylautat ja laivat välittävät liikettä rannalta toiselle ja silloilla on tungos toisinaan tavaton. Sähköjunat tai valkoiset saaristolaiivat kuljettavat kaupunkilaisia helposti ja nopeasti ulos luonnon vapautteen, johon tukholmalaisilla on huomattavan suuri halu. On kuin vesi, joka vilpoisana virtaa läpi kaupungin, tempaisi ihmisten mielet mukaansa houkutellen matkalle ympäröivään saaristoon. Ulkoilmaurheilua viljelläänkin Tukholmassa ahkeraan.

Virtava vesi, komeat rakennukset ja ympäröivän seudun ihanuus on luonut Mälärin kuningattaresta — joksi Tukholmaa nimitetään — kaunottaren, joka kilpailee maailman kauniimpien kaupunkien kanssa. Tämän matkailija helposti huomaa katsellessaan Tukholmaa jostakin korkeammasta kohdasta, kuten esim. Katarinan hissistä tai Mosebackenista Söderillä, Kaupungintalon tornista, jommankumman Kuninkaantornin katokselta tai Skansenin näkö-tornista. Tunnelmallisen kaunis on myös näköala Grand Hotellin parvekkeelta kuninkaallista linnaa vastapäätä: Mahtava linnarakennus, välkkyvä virta ja sen yli leijaillevat tuhatlukuiset loppiparvet muodostavat jo vuosisatoja vanhan, mutta silti aina eloisaa ja viehättävää Tukholmankuvan. Ja Vanhan Kaupungin kujakatuja kaltevat rakennukset viistoine ikkunoineen kiihoittavat kävijän mielikuvitusta kuin satukirjan kannet.

Tukholma: Pyhä Yrjänä ja lohikäärme (Storkyrkan).

Tukholma: Stadion.

TUKHOLMAN NÄHTÄVYYDET.

Vaikka Tukholma onkin kehittynyt uuden aikaiseksi kaupungiksi ja paljon vanhaa on tuhoutunut tai väistynyt uusien vaatimusten tieltä, on täällä kuitenkin säilynyt paljon sellaista, johon entiset ajat ovat muistonsa piirtäneet. Uusi aika uusine makusuuntineen, uusi taide uusine periaatteineen on yleensä huomattavan hellävaroen suhtautunut menneen ajan perintöön. Omituisen Vanhan Kaupungin ohella on Tukholmassa niinmuodoin monta sekä vanhaa että uutta rakennustaiteellisesti huomattavaa nähtävyyttä ynnä komeita museoita ja taidekokoelmia.

Kungliga Slottet — Kuninkaallinen linna, nuoremman Tessinin rakennuttama, on ulkomuodoltaan komean italialaisen palatsin kaltainen, mutta sisältä aitoranskalaista 1700-luvun tyyliä. Sèvres-porsliiniset esineet, ranskalaiset seinägobeliinit ja huonekalut ovat erittäin hienoja.

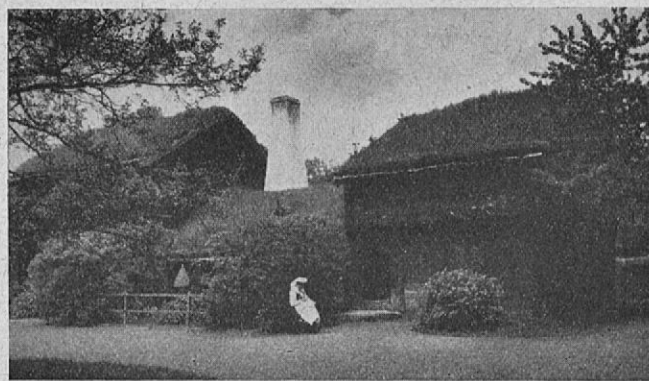
Riddarhuset — Ritaritalo on ehkä Tukholman kaunein talo. Sen rakensivat 1600-luvulla ranskalaiset arkkitehdit Simon ja Jean de la Vallée. Se on ranskalais-hollantilaiseen barokkityyliin rakennettu.

Vastikään restauroidussa *Riddarholman kirkossa* ovat useat Ruotsin kuninkaat, kuten Kustaa II Adolf, Kaarle XII ja Karl XIV Johan sekä monta etevää ruotsalaista haudattuna.

Storkyrkan — Suurkirkko, jossa kuninkaiden kruunaus tapahtuu, on rakennettu jo 1260-luvulla ja myöhemmin hellävaroen korjattu. Huomat-koon lyypekilläisen Bernt Notken värillinen, P. Yrjänää ja lohikäärmettä esittävä puuveistos sekä Ehrenstrahlin suuret maalaukset.

Stadshuset — Kaupungintalo on rakennettu aivan erikoisen huomattavalle ja taiteellisesti edulliselle paikalle Mälärin rannalle. Tämä rakennus on uusi ja sen tyylistä on paljon väitellyt. Italialaisen rakennustaiteen vaikutus on siinäkin ilmeinen. Joka tapauksessa se on mahtava ja komea, sisustus harvinaisen kallisarvoinen. Rakennus onkin maksanut 17 miljoonaa kruunua.

Engelbrektin ja *Högalidn* kirkot ovat tyyliltään omintakeisimmat, varsinkin niiden koristelu on tehty tapaan, jonka ruotsalaiset taitelijat ja taidekokoelmuksen harrastajat ovat mestaruuteen kehittäneet.

Tukholma: Vanha talo Skansenilla.

Rådhuset — Raatihuone on uusimmista rakennuksista tyylikkäämpiä, mahtava, yksinkertainen ja arvokas.

Riksdagshuset — Valtiopäivätalo on virrassa olevalla saarella. Se on suuri, mutta miltei liian runsaasti koristettu rakennus.

Timmermansordenin talo, suuren, arvossa pidetyn vapaamuurarien liiton kaltaisen yhdistyksen rakennus, on vanhaa, jyrkää ja yksinkertaista tyyliä.

Konserthuset — tyylikäs *Konserttitalo* on Tukholman uusimpia nähtävyyksiä, ulkomuodoltaan hillitty ja yksinkertainen, mutta jokainen yksityiskohta on musiikkia kuvaamaan luotu. Etusivu korkeine, solakoine pylväineen muistuttaa kielisoitinta ja sisustassa ovenrivoista seinälamp-puja ja lattialaattoja myöten kaikki on kuvaannollisin kuvin koristettu.

Kuninkaallinen Ooppera on myös maalauksilla ja kuvanveistoksilla koristettu, vaikka vanhempaa rakennustyyliä, ja samoin ruotsalaisesta marmorista rakennettu *Dramaattinen Teatteri*.

Komea *Stadion* sijaitsee kaupungin pohjoislaidassa. Sen katsomoon sopii 19 000 henkeä.

Nationalmuseum — Kansallismuseo on virran (Strömmen'in) rannalla kuninkaallista linnaa vastapäätä. Varsinkin taulukokoelmat ovat runsaat.

Nordiska Museet — Pohjoismaiden museo on suurenmoisessa rakennuksessa Djurgårdenin puiston alkupäässä. Tähän kootut kokoelmat käsittelevät pääasiassa kansatieteellisiä ja historiallisia esineitä Skandinavian maista, etupäässä Ruotsista.

Skansen, ulkoilmamuseo, on osa edellisestä museosta, mutta sijoitettu korkealle, metsäiselle mäelle, johon on koottu tyypillisiä rakennuksia Ruotsin eri maakunnista, kirkkoja ja talonpoikaistaloja, kartanoita ja aittoja y. m. Tämä kaikin puolin mielenkiintoinen ja viehättävä puisto ravintoloi-neen, tanssilavoi-neen ja soittokappeleineen on varsinkin kesäiltoisin tukholmalaisien kuten matkailijainkin mielipaikka.

Biologinen museo, edellisen läheisyydessä, omaa pohjoismaiden eläimistön piiristä täydellisen kokoelman täytettyjä eläimiä.

Thielska galleriet — *Thielin taulukokoelma* — on etempänä Djurgårdenissa ja sisältää erittäin kauniin kokoelman nykyaikaista ruotsalaista maalaustaiteita.

Riksmuseum — Valtionmuseossa on suuria kokoelmia luonnontieteellisiä ja etnograafisia esineitä. Komea museo on Frescati'ssa, vähän matkan päässä kaupungista Djursholmaan päin. Sinne kuljetaan raitiovau-nulla tai autolla.

Tukholma: Juhannuspui Skansenilla.

Kungliga Biblioteket — Kuninkaallinen Kirjasto Humlegårdenissa sisältää 400.000 nidosta ja 15.000 käsikirjoitusta, m. m. kuudennelta vuosisadalta säilyneen »Codex aureus», latinalaisen evankeliumin sekä erään »Gigas Librorum», »perkeleen raamatun». Kumpikin kirja on näyttelysallissa nähtävänä.

Tukholmaa koristavat myös kuninkaiden pronssiset kuvapatsaat (Kustaa II Adolf, Kaarle XII, Kustaa III, Karl XIV Johan) ja kuuluisain miesten muotokuvat (Linné, Berzelius, John Ericsson y. m.) sekä joukko muita kuvanveistoksia.

Kaupungin lähistössä on useita kuninkaallisia linnoja ja huviloita:

Rosendal Djurgårdenissa on nytemmin Bernadotte-suvun museona. Kuningas Karl XIV Johan rakennutti sen v. 1820. Linna on erittäin kauniisti sisustettu. Siinä säilytetään kaikenlaisia tauluja ja muita Bernadotte-suvun omistamia esineitä.

Haga, Kustaa III:n rakennuttama pieni huvilinna on kauniissa puistossa Tukholman pohjoislaidassa. Hurmaaja-kuninkaan iloisen hovin huvipaikkana tähän linnaan liittyy monta muistoa.

Drottningholm on Mälarin rannalla n. 40 minuutin laivamatkan päässä kaupungista. Tämä mukkea linna rakennettiin jo 1600-luvulla Pariisin Versailles-linnan mukaan. Sisustus on erittäin komea. Teatterimuseota sekä puistossa piilevää pientä »Kiinan linnaa» kannattaa käydä katsomassa. ||

TUKHOLMAN SAARISTO JA MÄLARIN RANTAMAAT.

Meren puolelta suojaa Tukholmaa laaja saaristo. Pohjoisesta etelään mitattuna se on 160 km pitkä ja kaupungista aavalle merelle lännestä itään kulkeva väylä on 90 km pitkä. Tuhatlukuiset ovat tämän saariston saaret, joista suurimmat ovat huomattavan korkeita, kaunista metsää kasvavia. Niiden välissä lukemattomat kapeat salmet ja kanavat johtavat lahdesta lahteen, selältä selälle. Saa-

Tukholma: Drottningholman linna.

risto on tukholmalaisten mielipaikka, täällä heillä on kesähuvilansa, täällä heidän purjeveneensä kilpailevat moottorialusten ja valkokylkisten höyrylaivojen kanssa. Täällä on myös useita kylpylöitä ja täysihoteloita. Mannermaan ulompiin niemekkeihin pääsevät kaupunkilaiset useimmissa tapauksissa myös autoilla tai sähköjunilla.

Puolen tunnin junamatkan päässä kaupungista on *Saltsjöbaden*, Tukholman saaristokylpylöstä hienoin. Se sijaitsee harvinaisen kauniilla paikalla Baggensfjärdenin rannalla. Metsäisellä rantarinteellä olevista hotelleista ja komeista huviloista on hurmaava näköala. Kylpykausi on parhaimmillaan kesän aikana, mutta talvellakin tukholmalaiset mielellään lähtevät sinne, sillä silloin tarjoutuu tilaisuus jäällä purjehtimiseen, luistelemiseen ja hiihtourheiluun. Lepo- ja toipumispaikkana Saltsjöbaden on ihanteellinen.

Laivamatka sinne on verrattoman kaunis. Pitkän kapean salmen ja Stäketin kanavan kautta Skurusundin komean sillan alitse saavutaan aavalle Baggensfjärdenin selälle. Saltsjöbadenista voi laivalla kulkea edelleen Gustafsbergin vanhalle, kuuluisalle porsliinitehtaalalle, joka sijaitsee selän toisella rannalla Värmdön kauniilla saarella.

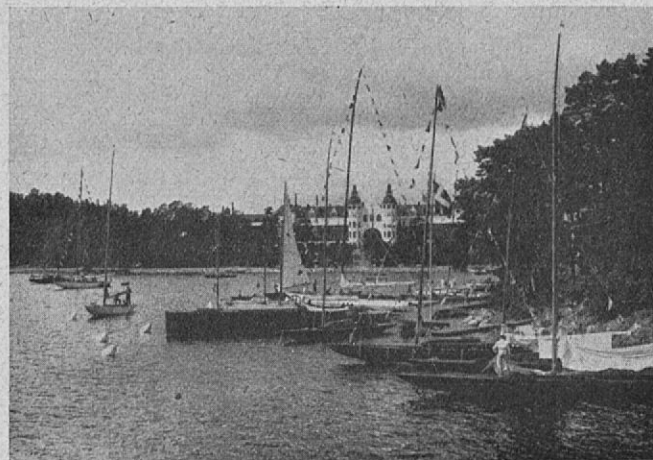
Ulompana, lähempänä merta on *Sandhamn*, jossa Ruotsin purjehdusseuralla on klubihuoneistonsa ja jossa vuosittain pidetään suuret purjehduskilpailut. Ihana hiekkainen kylpyranta, joka on paras Tukholman koko saaristossa, on Sandhamnin suurin viehätys. Etelämpänä sijaitsee suosittu kylpylä *Dalarö*, pohjoisempana *Furusund*, *Norrtälje* ja *Öregrund*.

Skurusundin salmi.

Tukholmasta länteen avautuu laaja Mälarin järvi (1.140 km²) täynnänsä saaria, niemiä ja lahtia. Mälarin luonto muistuttaa suuresti Saimaan vesistöä Suomessa. Vähän matkaa Tukholmasta on Björköön saari, jossa vielä on jälkiä muinoin kuuluisasta Birkan kaupungista.

Mälarin pohjoisrannalla on *Upplandin* maakunta ja etelärannalla *Södermanland*. Nämä seudut ovat Ruotsin historian vanhimmat ja muinaisesta asutuksesta on säilynyt paljon merkittäviä jätteitä. Upplannin tärkein kaupunki on Uppsala. Täällä asuivat svea-kuninkaat, jotka n. 1200 vuotta sitten yhdistivät Svean ja Götanmaan yhdeksi kuningaskunnaksi. Mahavat hautakummut kertovat vielä näistä Ruotsin historian alkuvaiheista. Uppsalassa asuu Ruotsin arkkipiispa. Goottilaiseen tyyliin 1200-luvulla rakennettu tuomiokirkko on komea. Siihen on haudattu monta Ruotsin merkkimiestä, kuten Kustaa Vaasa, Carl v. Linné, Emanuel Swedenborg y. m. Kaupungin laidassa olevalla korkealla harjulla kohoaa mahtava, kaksitorninen linna (v:lta 1500). Uppsalan yliopisto, joka perustettiin v. 1477, on Skandinavian yliopistoista vanhin. Kirjastossa on monta arvaamattoman kallista aarretta, kuten esim. 400-luvulta säilynyt gootinkielinen raamattu »Codex Argenteus»,

Saltsjöbaden.

joka 30-vuotisen sodan aikana tuotiin tänne sotasaaliina Pragista.

Sigtuna, Uppsalasta vähän matkaa etelään päin, on soma pieni pikkukaupunki. Sekin on hyvin vanha, perustettu jo v. 900, ja oli aikoinaan Ruotsin tärkein kaupunki. Monet mielenkiintoiset kirkkorauniot 11- ja 12-vuosisadalta muistuttavat menneitä Sigtunan kukoistuksen aikoja. »Sigtuna stiftelsen», kansanopiston tapainen säätiö, on kuuluisa.

Lähellä Sigtunaa on Skoklosterin linna, rakennettu v. 1649, Brahesuvun sukutila. Linnassa säilytetään paljon mielenkiintoisia esineitä, m. m. omituinen seinävaate — »Alexandersgobelinen» —, jonka Ranskan kuningas Ludvig XIV lahjoitti ruotsalaiselle sotamarskille. Asehuoneen kokoelma lienee maailman suurin yksityinen asekoeloelma.

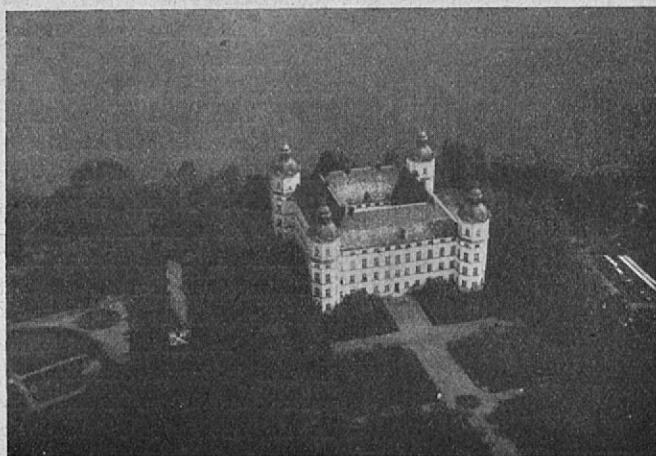
Mälarin pohjoispuolella on vielä vanha, kuuluisa Västeråsin kaupunki, jossa valtiopäivät v. 1527 päättivät hyväksyä uskonpuhdistuksen. Kaunis tuomiokirkko on 800 vuoden vanha. Västeråsissa sijaitsevat tunnetut ASEA-tehtaat, Skandinavian suurimmat sähkökonepajat.

Mälarin etelärannalla, pienen Mariefred-kaupungin vieressä, 3 tunnin laivamatkan päässä Tukholmasta, on kaunis, historiallinen

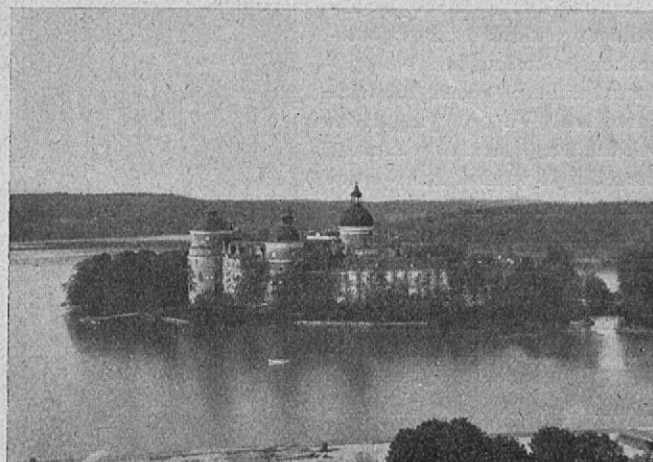
Uppsalan tuomiokirkko.

Skoklosterin linna.

linna Gripsholm. Alkuperäisen linnan rakensi v. 1380 Bo Joninpoika Grip, josta nimikin johiui. V. 1537 Kustaa Vaasa rakennutti sen uudelleen ja useat myöhemmät Ruotsin kuninkaat ovat sitä korjailleet ja laajentaneet. Gripsholman linnassa onneton kuningas Eerikki XIV haaveili rakkaan Kaarina Maununtyttyärensä kanssa, kuten

Gripsholman linna.

lauuluissa lauletaan. Linna on nyt museona, täynnä historiallisia muotokuvia ja vanhoja huonekaluja.

Mariefredista luoteeseen on hiljainen Strengnäs'in kaupunki, joka on ryhmittynyt 13-vuosisadalla rakennetun kirkkonsa ympärille. Siitä länteen on rauta- ja terästuotteistaan kuuluisa Eskilstunan tehdaskaupunki.

VISBY, RUUSUJEN JA RAUNIOIDEN KAUPUNKI.

Miltei Itämeren keskellä on Gotlannin saari, jonka omi-tuisenmuotoiset kalkkikivivuoret hohtavan valkoisina ko-hoavat meren siniaalloista. Kauas muinaisajan hämärään tämän »gutien» saaren historia ulottuu, mutta kauniimmin ruusujen ja muratin peittämät Visbyn rauniot tarinoivat. Ne kertovat kuinka heidän ystävänsä ja vartijansa meri antoi Visbyn kaupungille aarteensa: valtaa, voimaa ja rik-kautta, ja miten sama ystävä, kun viholliset ryöstivät kau-pungin, otti lahjansa takaisin säilyttäen ne siitä lähtien mittaamattoman syvyytensä suojassa.

Komea, monitorninen muuri sulkee yhä piiriinsä tämän »Itämeren helmen», huomaamatta, että taistelut ovat jo aikoja sitten tauonneet, sodat sammuneet ja vaarat väisty-neet, jättäen pähkinäpuiden varjostamat kadut autioiksi, loistavat linnat ja lukuisat kirkot raunioiksi rappeutumaan.

Jo 900-luvulla kulki tärkeä kauppatie Novgorodin valta-kunnasta Gotlannin kautta Länsi-Eurooppaan, mutta 1100-luvulla kehittyi Visbyn markkinapaikka suureksi liike-keskukseksi, johon vähitellen maailmankauppa keskittyi. Visby oli silloin hansakaupungeista rikkain ja mahtavin. 1200-luvulla kaupungin valta kohosi korkeimmilleen, sen aarteet olivat satumaiset, sen rikkaus rajaton. Mutta valta synnytti ylimielisyyttä ja ylimielisyys herätti vihaa ja

kateutta. Tanskalaiset ja sak-
salaiset suuntasivat ryöstö-
retkensä kuuluisaan kauppa-
kaupunkiin. Veriset taistelut
raivosivat Visbyn ympärillä,
vihollisten laivat vaanivat
merellä ja vanhat kauppätiet
pakoitettiin kääntymään toi-
seen suuntaan. Lübeck anasti
Hansan johdon ja vuodesta
1470 ei Visbytä enää kut-
suttu hansapäiville. Loistoaika
oli ohi, loppu läheni. Hel-
luntaipäivänä v. 1525 lyypek-
kiläiset valloittivat kaupun-
gin, polttivat ja ryöstivät sen.
Hävitetty Visby jäi autioksi:
satama kasvoi umpeen, sillat
lahosivat, tavara-aitat luhistuivat kokoon, kirkot ja luos-
tarit rappeutuivat, ruohoa kasvoi kynnyksille, muratti ja
ruusut levisivät avonaisista ikkunareijistä katottomiin huo-

Hansa-aikuinen Visby.

neisiin. Itämeren valtijat vai-
pui kuolonkaltaiseen uneen.

Vuosisadat vierivät, ajat
muuttuivat. Eräänä päivänä
Visby heräsi jälleen, valkeni
uusi kukoistuksen aika. Mutta
toisenlainen on tämä uusi
elämä. Ei ole valtijat enää
uljas, sotaisa, muita hallitseva
ja käskävä. Muistoissaan hän
elää, satujaan kertoo uusille
ihmispolville, nykyajan ute-
leville kulkijoille. Väkeä
läheltä ja kaukaa kokoontuu
uudelleen Visbyn kaduille ja
kujille, mutta nyt he eivät
tule kauppoja hieromaan tai
kateellisina vihollisina, vaan

ystävällisinä, tiedonhaluisina matkailijoina. Ja kummastel-
len he kuuntelevat ruusujen ja raunioiden kertomaa Poh-
jolan ja koko ihmiskunnan ikivanhaa tarinaa.

Visby: Vanha muuri.

Nykyinen Visby.

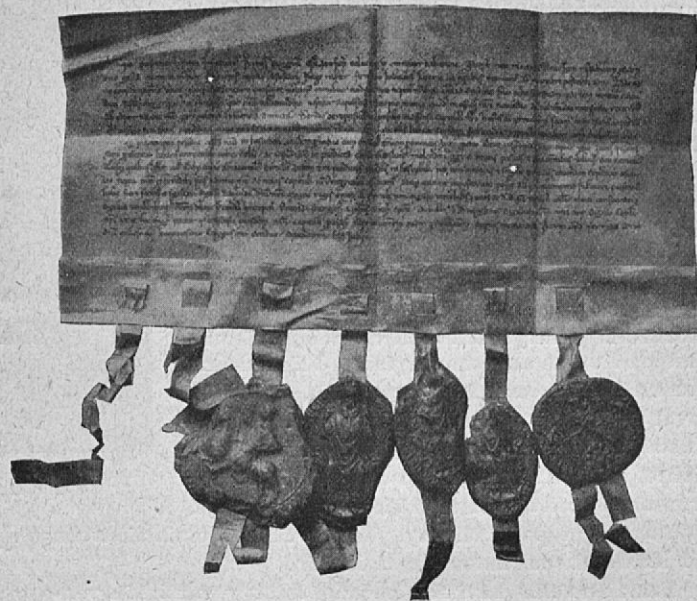
DALARNE — TAALAINMAA.

Ruotsin maakunnista kuuluisin on *Dalarne — Taalainmaa*, jonka maisemat, kansa ja kulttuuri kaikista selvimmän ja puhtaimmin edustavat koko Ruotsin maata ja kansaa, »Ruotsin sydäntä», joksi sitä nimitetäänkin. Tällä maakunnalla on miltei kaikki Ruotsinmaan tyypilliset piirteet: Norjan rajalla korkeita tuntureita, niiden jatkona metsäisiä vaaroja viljavia jokilaaksoja reunustamassa, laaksojen pohjalla kimaltelevia järviä ja jokia, vuorten sisässä rautaa ja kuparia.

Taalainmaan valtimona on mahtava virta *Dalälven*, jonka kaksi lähdejokea saavat alkunsa luoteessa kohoavien tunturien rinteiltä. Ne yhtyvät Gagnefin kohdalla, virraten sitten voimakkaina ja vuolaina kaakkoiseen suuntaan — Pohjanlahteen. Mutta ennen yhtymäkohtaa on pohjoisempi joki muodostanut suuren Siljan järven, jonka rantamaat jo ammoisista ajoista ovat olleet kuuluisat kautta maan. Viikinkien aikakausi oli näitten seutujen loistoaika. Silloin järvistä nostettu suomalmi muodosti rikkaudenlähteen, josta ahkeraan ammennettiin. Rautaa sulatettiin ja aseita taottiin, joita sitten kuljetettiin pitkin virran vettä tai metsäpolkuja merenrannalle tyydyttämään sotaisten viikinkien tarpeita. — Mutta suomalmi väheni, aarreaitta tyhjeni. Silloin — keskiajan alussa — löydettiin kaakompana uusia aarteita, runsaita malmisuonia, joista suurin ja huomattavin oli Falunin vaskivuori. Rajattomia rikkauksia tämä

Rätkökin kirkko.

V. 1288 laadittu, »Suuren Vaskivuoren» kaivosoitkeuden valtakirja, uusi löytö lupasi ja Falunin seudusta muodostui senaikui-
nen »kultamaa». Monta sataa vuotta riittikin tätä »Ruotsin onnea», joksi kuningas Kaarle IX nimitti Falunin vaskivuorta. Sen kustannuksella Ruotsi m. m. ylläpiti sotajoukkonsa, jotka taistelivat Euroopan tantereilla ja joiden avulla Ruotsin suurvalta pysyi pystyssä lähes vuosisadan. Yhdessä sortuivatkin Ruotsin suurvalta ja sen symboli, kansallisaarre, Falunin vaskikaivos.

Mutta rauta, metsä ja vesivoima pysyivät ennallaan, ne odottivat vain aikaansa, jolloin uudet keksinnöt uusine ihmeineen kohottivat ne arvoonsa. Stora Kopparbergs Bergsbolag (Suuren Vaskivuoren Vuorikaivos) on kasvanut valtavaksi rauta-, teräs- ja puutavaratehtaaksi, joka vieläkin käyttää vanhaa, keskiaikaista nimeään. Se on maailman vanhin liikeyhtiö. Falunin museon seinälle yhtiö on maalauttanut tunnuslauseekseen seuraavat ylväät sanat: »Laboris Victricibus Armis» — Työn Voittoisain Aseiden avulla.

Niinkuin Taalainmaa muodostaa Ruotsin sydämen, niin tämän sydämenä vuorostaan on Siljan järvi. Sen rannoilla ovat kuuluisat pitäjät Rättvik, Leksand, Floda, Mora ja Orsa, joiden asukkaat ovat isiltään perineet tinkimättömän vapaudenhalun, uljaan miehuudenvoiman ja sammu-

mattoman rakkauden kotiseutuunsa. Konsa ulkomaalaiset herrat sortivat Ruotsin kansaa, silloin vapauttajat hakivat ensiapunsa Taalainmaalta. Siljanjärven seuduilta Engelbrekt Engelbrektinpoika ja Kustaa Vaasa kokosivat kantajoukkonsa ja monissa muissa ratkaisevissa tilanteissa taalalaiset ovat rohkeasti käyneet koko kansan kohtaloon käsiksi. Sellaiset teot painavat unohtumattomia jälkiä kansan luonteeseen.

Taalainmaan talonpoikauskulttuuri on ainutlaatuinen. Kotiteollisuus on täällä vanhaa, korkealle kehittyntä. Sen tuotteissa huomaa helposti eri aikakausien piirteitä. Viikinkiaika, keskiaika, renessanssi, roccoco ja nykyaika ovat kaikki rikastuttaneet kansan mielikuvitusta ja antaneet herätteitä varsinkin taiteilijoille, jotka maalauksillaan ovat ylenpalttisen runsaasti koristaneet sekä kirkkoja että koteja.

Mutta esitystapa on säilynyt yksinkertaisena, omintakeisena ja itsetietoisena, kuten kansa itsekin.

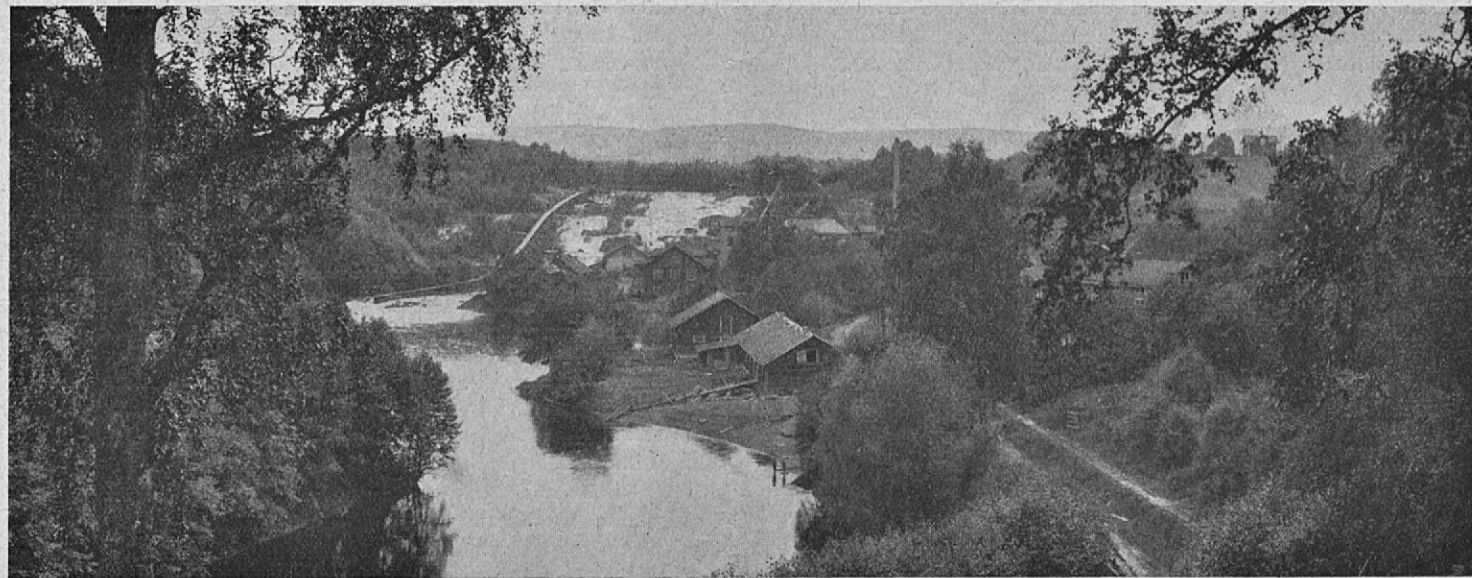
Taalainmaalla kävijäin huomio kiintyy varsinkin vanhojen talonpoikaistalojen rakennuksiin. Ne ovat useimmiten pyöreistä hirsistä salvetut. Seinät kiiltävät toisi-

Taalalainen tyttölapsi.

maalainen. Maailmankuulu taiteilija Anders Zorn oli taalalainen. Taiteessaan hän on kuvaillut kotiseutunsa luontoa, kansaa ja elämää ja hänen taulunsa, joiden jäljennöksiä on levitetty yli koko maanpiirin, ovat kantaneet Taalainmaan ja samalla koko Ruotsin maineen kauas yli kotimaan rajojen.

Värmlanti: Rottnerosin herraskartano, Gösta Berlingin Sadussa mainittu Ekebyn kartano.

VÄRMLAND—VÄRMLANTI.

Suuren Vänern-järven pohjoispuolella kiilan muotoisena Taalainmaan ja Norjan välille pistäytyvä maakunta on *Värmland* — *Värmlanti*, kaunis satujen ja laulujen kotipaikka. Kolme leveää, pohjoisesta etelään kulkevaa joki-laaksoa jakaa maiseman kolmeen osaan.

Klarälvenin laakso ja sen itäpuolella oleva seutu on kuin suuri paja, se on kaivosten ja malmikenttien aluetta, jonka vanhat ja uudet konepajat, tehtaat ja puuhiomot täytävät. Väestö on vanhaa, karaistua vuorimiesheimoa, selväjärkistä, voimakasta ja taitavaa tietäjäkansaa. Täältä olivat syntyisin teknillisten keksintöjen alalla maailman-kuulut insinöörit John ja Nils Ericsson, täällä syntyi historioitsija ja runoilija Geijer ja tämän seudun lapsia oli myös taiteilija Troili. Alueen keskuksena on kaunis kaupunki Filipstad.

Klarälven laskee Väneriin. Sen suulla on Värmlannin pääkaupunki Karlstad, jonka hautausmaahan m. m. Vänrikki Stoolin tarinoista tunnettu Kuopion Maaherra Vibelius on kätkeyty. Karlstadista on sopiva lähteä toista jokilaaksoa taivalta-

Tässä laaksossa *Fryken-järvet*, joita saduissa nimitetään yhteisellä nimellä »Lövenin pitkäksi järveksi», muodostavat ammoisista ajoista kulkuväylänä käytetyn vesireitin. Korkeat, metsäiset vaarat kohoavat laakson kummallakin puolen. Rantamilla, vanhojen puistikkojen ja puutarhojen suojissa vilkkuvat valkoiset herraskartanot ja lukuisat pienet, sahalaitoksiksi muuttumaisillaan olevat rautatehtaات. Mutta pohjoisempuna alkavat suuret, tummat metsät leviten aina Norjan tuntureille saakka. — *Fryken-laakso* on runojen ja laulujen kotimaa. Täällä asuu Selma Lagerlöf *Mårbacka*-nimisellä maatilallaan; täällä eli aikoinaan hänen kertomustensa päähenkilö Gösta Berling ja täältä oli myös runoilija Gustaf Fröding kotoisin.

Värmlantilaisia hiilenpolttoja.

Läntisimmän osan muodostaa *Gillbergadalenin* laakso, jonka pohjalla lukuisat pienet tunturilammet sekä suuri Glafs fjorden-järvi kimaltelevat. Vanhat, punaisiksi maalatut kirkot, komeat herraskartanot ja muhkeat talonpoikaistalot viihtyvät täällä vierekkäin. Tämä seutu on vanhastaan tunnettu taitavien sorvarien ja seppien, kansanhuumorin ja kotiteollisuuden kotipaikkana.

Glafs fjordenin pohjoispäässä on tehdaskaupunki Arvika. Hyvät matkustajalaivat välittävät liikennettä pitkin Glafs-

fjordenin järveä ja Säfflen kanavaa Arvikasta Säfflen kaupunkiin Vänernin rannalla.

Suomalaisille on Värmlanti muita Ruotsin maakuntia kiintoisampi, sillä laajan metsäalueen asukkaat ovat suomalaisia, savolaista alkuperää. Kuningas Juhana III:n aikana silloinen Kaarle herttua, sittemmin kuningas Kaarle IX, sai Värmlannin läänikseen. Metsäseutu oli siihen aikaan kolkkoa ja asumatonta. Herttua, joka Suomessa oli oppinut tuntemaan suomalaisten sitkeyden ja pelottomuuden, lupasi kaskimaita ja verovapauden niille suomalaisille, jotka uskalsivat muuttaa kotiseudultaan Värmlannin erämai-

hin. Ja joukolla sinne lähdettiinkin. Muutamat kulkivat maitse Pohjanlahden ympäri, toiset meren yli. Kimp-suineen kampsuineen, lapsineen, lehmineen, lampaineen ja hevosineen savolaisia muutti uusille asuinsijoille. Eikä aikaakaan, niin jo täällä kaskimiesten kirveet kajahtivat metsissä, suomalaiset savupirtit pystytettiin vaarojen rin-teille ja saunat höyrysivät purojen varsilla. — Suoma-laisten vaiheista ja seikkailuista Värmlannin metsäperillä on paljon kirjoitettu, tilan puutteessa emme tässä voi niitä enemmältä selostella. Eristetyssä asemassaan he säilyttivät kielensä ja tapansa läpi aikojen. Nytemmin suomalainen kansanaines kuitenkin on sulautumaisillaan ruotsalaiseen väestöön. Mutta Värmlannin saduissa ja historiassa on suomalaisilla osuutensa, niinkuin suomalaiset kansanlau-lutkin ovat Värmlannin metsissä kaikuneet.

Ångermanland: Forsmon silta.

NORRA SVERIGE — POHJOIS-RUOTSI.

Pohjois-Ruotsi, Taalainmaan rajalta alkava alue, käsittää enemmän kuin puolet Ruotsinmaan koko pinta-alasta, mutta asukasmäärä on vain n. $\frac{1}{6}$ maan koko asukasmäärästä. Täällä leviävätkin autiot tunturiseudut ja harvaan asutut metsämaat; asutus on pääasiallisesti keskittynyt jokilaaksoihin ja merenrannikolle. *Norrland* on tähän alueeseen kuuluville maakunnille yhteinen nimitys.

Ryhmän eteläisin maakunta on *Gästrikland* ja seuraava *Hälsingland*. Ne käsittävät Taalainmaan ja Pohjanlahden välillä olevan alueen. Hälsinglannista pohjoiseen on *Medelpad* ja sitä seuraa neljäs merenrannalle ulottuva maakunta *Ångermanland*. Nämä neljä maakuntaa muodostavat n. k. »Södra Norrlands kustlandskap» — Etelä-Norrlandin rannikkoseudun.

Yhteisen piirteen näille maakunnille luovat mahtavat joet, jotka Norjan tuntureilta tulien toisinaan tyyminä, toisinaan rajuina ja vuolaina virtaavat Pohjanlahteen. Niitä pitkin uitetaan metsien tuotteita merenrannalle. Jokaisen suuremman joen suuhun onkin muodostunut kaupunkia, joissa sahailaitokset, tehtaat ja puutavaraliikkeet ottavat haltuunsa uittamalla tuodut tavarat.

Muhkeat matkustajalaivat välittävät säännöllistä liikennettä pitkin Pohjanlahden rantaa kaupungista kaupunkiin Tukholmasta aina Luulajaan saakka meren pohjoisperukkaa myöten. Näissä laivoissa matkustaminen on mukavaa ja mielenkiintoista, joskin aikaa kysyvää. Ensimmäinen kaupunki, johon poiketaan, on Gästriklandissa sijaitseva *Gäffe*, Norrlandin suurin kaupunki (39.000 asukasta). Gäffe on

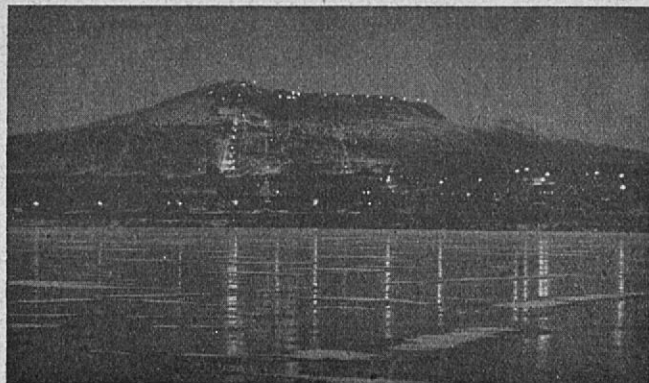
Jämtland: Åre.

huomattava kauppa-, merenkulku- ja tehdaskaupunki. Gäffle seuraa pieni Söderhamnin kaupunki Hälsinglandissa. Samassa maakunnassa on vielä Hudiksvall, Norrlandin vanhin kaupunki. Medelpadin maakunnassa, kaukana sisäsaaristossa samannimiseu lahden pohjassa on Sundsvallin kaupunki, Norrlandin puutavaraliikkeen pääpaikka. Kaksi suurta jokea, Ljungan ja Indalsälven, laskevat Sundsvallin lahteen. Indalsälvenä pitkin kulkee laivoja merenrannalta aina Utanede-nimiseen paikkaan lähelle Bispgårdenin rautatieasemaa pääradan varrella. Sundsvallista on kesäisin laivayhteys Suomen puolelle Vaasaan.

Medelpadin merenranta on lyhyt. Vähän matkaa Sundsvallista on toinen huomattava puutavaravienti-kaupunki Härnösand, jonne Sundsvallin ja Vaasan välillä kulkevat laivat poikkeavat. Härnösand on Ångermanlandin maakunnassa, joka on saanut nimensä mahtavasta Ångermanälven-joesta. Härnösandista on erinomaisen kaunis laivareitti jokea ylös Sollefteån kaupunkiin Ångermanälvenin varrella. Kaupunki on lyhyen matkan päässä edellämäinitun päärautatien Långsele-nimiseltä asemalta. — Härnösandia seuraa merenrannalla Örnsköldsvik, sekin vielä Ångermanlandin alueella.

Rautatie Tukholmasta pohjoiseen kulkee jonkun matkan päässä merenrannikolta. Yllämainittuihin kaupunkeihin on siitä rakennettu haararatoja, joten niihin pääsee myös rautateitse, mikä tietysti on joutuisampaa kuin laivamatka. Lukuisten jokien yli vievät komeat rautatiesillat ja muutamissa kohdin tämä rata vetää vertoja paljon kuuluisammillekin vuoristoradoille, kuten esimerkiksi yllämainitun

Kirunan Malmivuori.

Bispgårdenin ja Ragundan väli, jossa rata seuraa Indalsälvenin laaksoa, sekä pohjoisempaan Helgumin ja Långselen väli, jossa suurenmoinen Forsmon silta johtaa Faxelvenin yli. Täällä avautuu matkailijalle valtava näky kauas »Ådalenin» seutuihin, joita tunnettu ruotsalainen kirjailija Pelle Molin on niin erinomaisen kauniisti kuvaillut.

Medelpadista ja Ångermanlannista länteen Norjan rajalle ulottuvat *Härjedalenin* ja *Jämtlannin*, maakunnat. Etelässä Härjedalen rajoittuu Taalainmaahan muodostaen sen luonnollisen jatkoon. Jämtlanti on jo jylhemmänluontoista. Indalsälven joki kulkee tämän mahtavapiirteisen vuoriseudun halki laajeten keskijuoksussaan Storsjön-järveksi. Järven länsipuolella olevat vaarat kohoavat vähitellen lumihuipuisiksi tuntureiksi, joiden välissä ihanat, kapeat järvet puikkelehtivat: Ströms Vattudal, Kallsjön, Malgomajsjön ja monet muut.

Jämtlannin pääkaupunki on Storsjönin rannalla sijaitseva Östersund, josta on n. 100 km varsinaiseen matkailupaikkaan, tunnettuun Åreen. Åre on kesät talvet ihana. Mukavat hotellit pitävät matkailijoista mitä parhaita huolta ja täältä on matka lyhyt Tännforsenin komealle vesiputoukselle, Åreskutan-vuoren laelle tai Sylarne-nimisten valkopääntunturien juhlallisista alppimaisemaa katsomaan. — Lähempänä Norjan rajaa on Storlienin matkailupaikka. Luonto on täällä vieläkin jylhempi ja suurpiirteisempi kuin Åressa.

Pohjois-Ruotsin pohjoisin osa, varsinainen Norrland, jakautuu kahteen maakuntaan. Itäisempi seuraa merenrantaa Ångermanlannista aina Haaparannalle sekä sieltä Suomen

Laidajaure Lapissa.

rajaa Muonionjoen Kätöksuvantoon asti. Tämä on *Västerbotten-Länsipohja*, jonka länsiraja kulkee n. 10 penikulman päässä merenrannalta. Toinen, läntisempi maakunta on *Lappland* — Lappi. Lääninjako kulkee toiseen suuntaan, s. o. kaakosta luoteeseen. Eteläisempi osa on *Västerbottens län* — *Länsipohjan lääni* ja pohjoinen osa *Norrbottens län* — Pohjoispohjan lääni.

Länsipohjan ja Pohjoispohjan asutus on samanlaista kuin Suomen Pohjois-Pohjanmaalla ja huomattava osa sen väestöstä onkin suomalaista alkuperää. Vainojen ja sotien tieltä suomalaisia on vähitellen siirtynyt yhä länemmäksi. Länsipohjan pohjoisimmissa osissa kuten Lapissakin on suomenkieli yleinen.

Länsipohjan eteläisin kaupunki on Umeå—Uumaja Merenkurkun kapeimmalla kohdalla. Seuraava kaupunki, jonka ulkosatamassa Tukholman laivat käyvät, on Skellefteå. Saariston suojassa on pieni Piteån kaupunki ja lopulta laiva laskee Luleå — Luulajan kaupungin mainioon satamaan. Tähän päättyy Tukholman laivojen matka, mutta paikallisliikennettä ylläpidetään edelleen Haaparantaan asti. Luulajasta alkaa sähkörata, joka Bodenin linnoituskaupungin kohdalla leikkaa Tukholmasta tulevan rautatien ja jatkuu Lapin tunturimaitten kautta Pohjois-Jäämeren vuonon rannalla olevaan Narvikin kaupunkiin Norjassa.

Lappland — *Ruotsin Lappi* on laaja tunturialue. Norjan rajalla kohoavat Kölin mahtavat vuorijonot toista tuhatta metriä yli merenpinnan, Sulitelman ja Kebnekaisetunturien ikuisen lumen peittämät huiput saavuttavat yli 2.100 m:n korkeuden. Kaakkoon, merenrannikolle päin vuoret alenevat ylätasangoksi, jonka halki virtaa suuria vesis-

töjä. Näistä vesistöistä huomattavimmat ovat Luulajan ja Tornionjoen vesistöt. Varsinkin edellisessä on useita valtavia putouksia, kuten esim. 670 m leveä ja 40 m korkea Sjöfallet ja 3 km pitkä ja 74 m korkea Harsprånget (Jänisköngäs).

Ruotsin Lappi on vastakohtien maa. Ei sillä hyvä, että vuosi jakautuu kahteen keskeytymättömään aikaan: kesäpäivään ja talviyöhön, täällä tapaa myös alkeellisia kulttuurioloja aivan suurten, tekniikan uusimpien saavutusten mukaan rakennettujen teollisuuslaitosten läheisyydessä. Täällä kotalappalaiset ja metsäperäläiset mökkilöissään elävät malmikaivosten tuhatlukuisten työmiesten naapurina.

Muutama vuosikymmen sitten oli Lappi miltei tuntematon maa. Vasta kun rautatie Luulajaan valmistui v. 1897 ja sähkörata Norjaan v. 1903 avattiin liikenteelle, aukenivat tunturimaailmankin portit. Siitä saakka on lakkaamaton ihmisvirta suuntautunut Pohjolaan. Eikä matka tänne olekaan pitkä. Tukholmasta kestää matka junalla mukavassa makuuvaunussa puolitoista ja laivalla kaksi vuorokautta. Suomen puolelta matka Tornion-Haaparanan kautta on vieläkin lyhempi.

Bodeniin asti rata kulkee harvaan asuttujen, matalametsäisten seutujen halki, mutta siitä pohjoisempana maisema muuttuu. Joudutaan aavalle, puuttomalle ylätasangolle, johon matalat, pyöreäselkäiset kukkulat muodostavat ikäänkuin kivettyneitä aaltoja. Napapiirin pohjoispuolella rata lähenee vuorta, joka kohoaa korkeammaksi, kuta lähemmäksi sitä saavutaan. Se on Jällivaaran »Dundret» (suomalaisesta sanasta »tunturi»). Sen juurella on Jällivaaran kaupungintapainen yhdyskunta. Sieltä on rakennettu sivuraiteita sekä Malmivuoren kaivosalueelle että Porjuksen suurelle voimalaitokselle Luulajan vesistön varrella. Tänne on matkailijan syytä poiketa, sillä voimalaitos on todellinen nähtävyys. »Luspebryggen» nimiseltä laiturilta, 1 km Luleluspennin pysäkiltä Porjuksen radalla on mukava Ruotsin Matkailijayhdistyksen erinomaisella moottorialuksella jatkaa Suuren Luulajajärven yli Saltoluoktan ihanalle matkailijamajalle. Täältä on pääsy samalla tavalla helppo edelleen suurelle Sjöfallet-köngäälle (ks edell.), jopa vieläkin kauemmas Akkatunturin juurelle tai Waisaluoktan lappalaiskylään. Ketterä jalankävijä voi Saltoluoktasta taivaltaa viitottua polkua myöten ja Matkailijayhdistyksen autiotuissa yöpyen Kebnekaisien tuntureita ihailemaan.

Täälläkin on Yhdistyksellä mukava matkailijamaja, josta voi koskiveneellä laskea Kaliksjokea alas Kaliksforsin asemalle sähköradan varrella, tai seuraten hevosraitaa kulkea poikkimaitse Abiskon matkailija-asemalle Tornionjärven rannalla.

Vähän matkan päässä Kaliksforsin asemalta pohjoiseen saavutaan Kirunan suureen kaivosyhdyskuntaan, joka on muodostunut Kirunan malmivuoren ja yli 5 km pitkän malmikentän ympärille. Maailman parasta malmia saadaan täällä paikoin aivan maanpinnalta. Malmi viedään junalla joko Luulajaan tai Narvikiin ja sieltä kauas ulkomaille.

Täällä, missä nyt tuhansia ihmisiä ahertaa, missä punaiset, siniset ja valkoiset rakennukset toinen toisensa vieressä kohoavat vaaran rinteellä ja jossa malmijunat lakkaamatta tulevat ja menevät, oli vielä muutama vuosikymmen sitten autio erämaa. Koko tämän liikkeen, tämän työn on oikeastaan yksi ainoa mies luonut, nim. v. 1926 kuollut Tohtori Hjalmar Lundbohm. Hän on kaiken tämän järjestänyt ja johtanut. Lapin kruunaamattomaksi kuninkaaksi häntä nimitettiin ja Ruotsin jaloimpia miehiä hän oli.

N. 75 km Kirunasta pohjoiseen alkaa satumaisen kaunis Tornionjärvi, josta Tornionjoki saa alkunsa. Yli 325 km²ä käsittävä järvi on korkeiden, lumisten tunturien ympäröimä. Etelärannalla on kuuluisa Abisko, Ruotsin Matkailijayhdistyksen suurin matkailija-asema. Hotelli on Abiskojoen varrella, vaivaiskoivuvyöhykkeen keskellä. Joen toisella rannalla kohoaa komea Nuolja-tunturi, jonne pääsy on verraten helppo ja mukava. Matkailijayhdistyksen moottorialus vie matkailijoita retkeilylle milloin mihinkin erikoisen kauniiseen kohtaan järven rannoilla. Silverfallet—Hopeaköngäs, lappalaiskylä Polnolahdessa, Jebrenjokkin autiotupa y. m. ovat vuoron perään retkeilyjen päämäärinä.

Kesäaika (kesä-elokuu) on tavallisin matkailukausi. Kesäyön aurinko näkyy Abiskossa toukokuun 28 p:stä heinäkuun 18 p:ään. Juhannuksen aikaan sääsket toisinaan voivat olla sängen kiusallisia, mutta Matkailijayhdistys tekee voitavansa auttaakseen vieraitaan taistelussa niitä vastaan ja myöhemmin kesällä ne häviävät. Luonnon suurenmoisen kauneus korvaa myös monet vaivat.

Abiskon matkailija-asema on avoinna myös pääsiäisaikaan. Silloin Lapin luonto esiintyy hurmaavimmassa asussaan — hohtavien hopeahankien keskellä. Ken silloin on siellä käynyt, hän ikävöi aina takaisin.